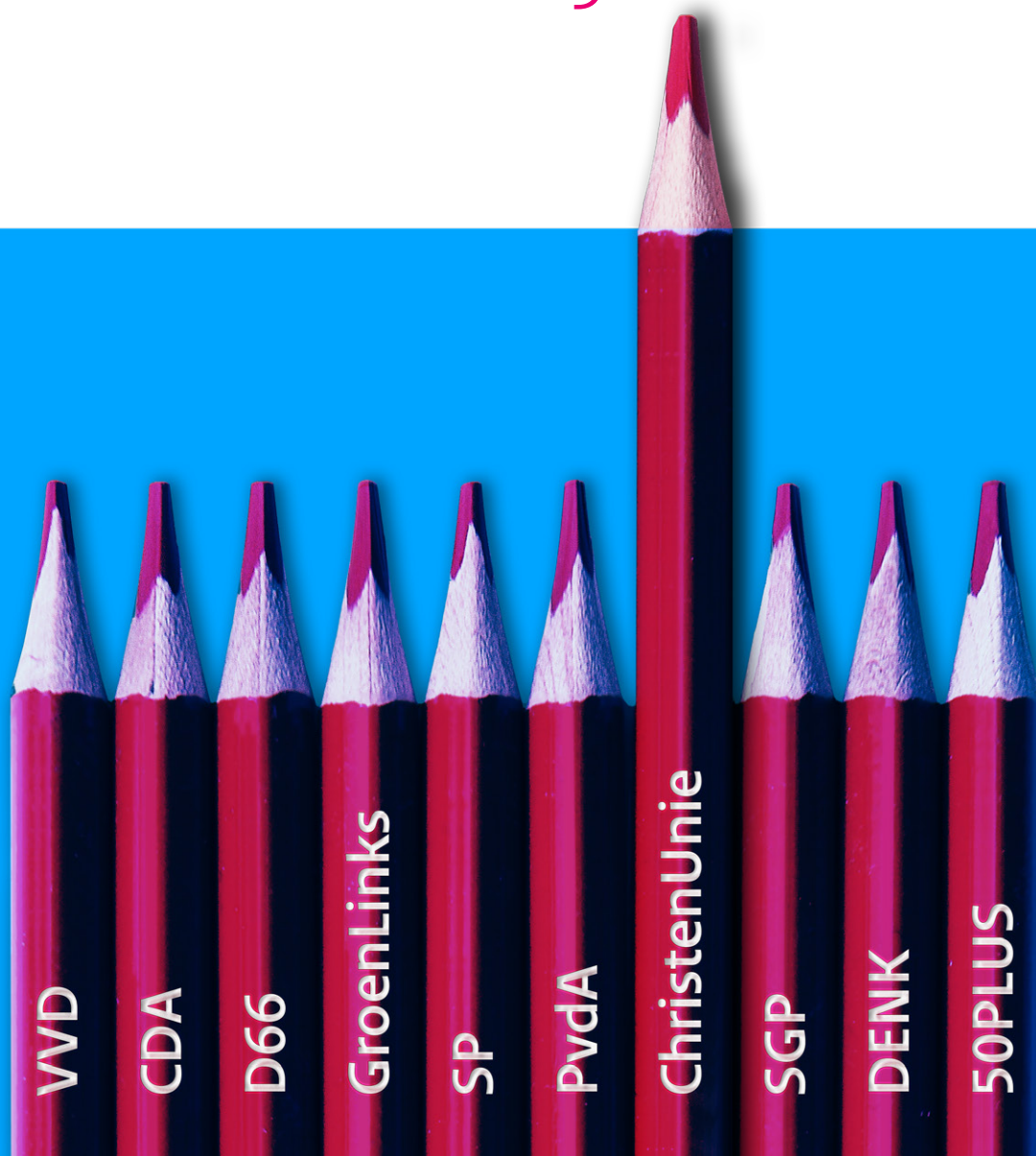

Centraal Planbureau

ChristenUnie partijhoofdstuk

Keuzes in Kaart 2022-2025

CPB

maart 2021

8 ChristenUnie

De ChristenUnie kiest voor een lastenverlichting op inkomen en arbeid door een stelselherziening waarbij bestaande heffingskortingen en toeslagen worden vervangen door een nieuwe verzilverbare basiskorting en een heffingskorting voor werkenden. Deze stelselherziening betekent een lastenverlichting voor gezinnen en een uitgavenverhoging aan sociale zekerheid. Het minimumloon wordt verhoogd, met koppeling aan AOW en minimumuitkeringen. Daarnaast verhoogt de ChristenUnie de uitgaven aan onderwijs door compensatie van studenten die onder het studievoorschotstelsel vielen en door een bestuurlijk akkoord voor hogere lonen voor docenten in het primair onderwijs. De partij verzwaart de lasten voor bedrijven door de mkb-winstvrijstelling te halveren en de aftrekposten gericht op zelfstandigen af te schaffen.

Het pakket van de ChristenUnie pakt in de komende kabinetsperiode neutraal uit voor de economische groei, en verlaagt de werkloosheid en verhoogt de koopkracht. De stelselherziening heeft een positief effect op de consumptie, maar dit effect wordt geremd via de huizenprijzen, die worden gedrukt door wijzigingen in de fiscale behandeling van de eigen woning. De extra overheidsuitgaven leiden tot meer werkgelegenheid in de collectieve sector, maar in de marktsector daalt de werkgelegenheid doordat het pakket negatief uitpakt voor de bedrijfsinvesteringen en de uitvoer. De werkloosheid daalt door de extra overheidsbanen, maar ook doordat het arbeidsaanbod als gevolg van de stelselherziening afneemt. Het EMU-saldo daalt beperkt, doordat de macro-economische doorwerking het effect van het expansieve beleidspakket grotendeels teniet doet. De koopkracht verbetert in doorsnee voor de meeste huishoudens; de lagere inkomens en alleenverdieners profiteren in doorsnee het meest. De spreiding rond deze medianen is wel relatief groot.

Op lange termijn verhoogt de stelselherziening de inkomensgelijkheid, terwijl de structurele werkgelegenheid afneemt. Per saldo verhoogt de stelselherziening het besteedbaar inkomen van huishoudens, met name voor huishoudens met een relatief laag huishoudinkomen. Hierdoor neemt de prikkel om (meer) te werken af, maar stijgt de inkomensgelijkheid. Doordat de ChristenUnie de overheidsuitgaven structureel meer verhoogt dan de lasten, en doordat de lagere structurele werkgelegenheid op termijn tot minder belastinginkomsten leidt, verhoogt de partij de financiële lasten voor toekomstige generaties.

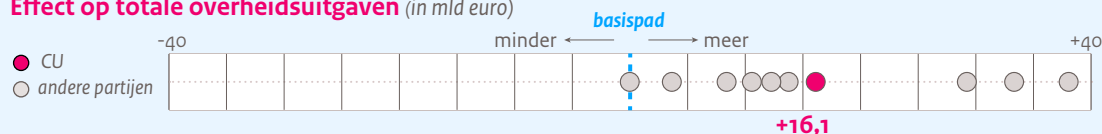
ChristenUnie: uitgaven- en lastenbeeld

Budgettair overzicht van het partijprogramma van de ChristenUnie in 2025 ten opzichte van de situatie als er in de komende regeerperiode geen beleid zou wijzigen (basispad)

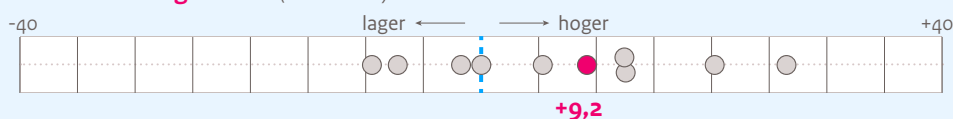

Overzicht

Effect op totale overheidsuitgaven (in mld euro)

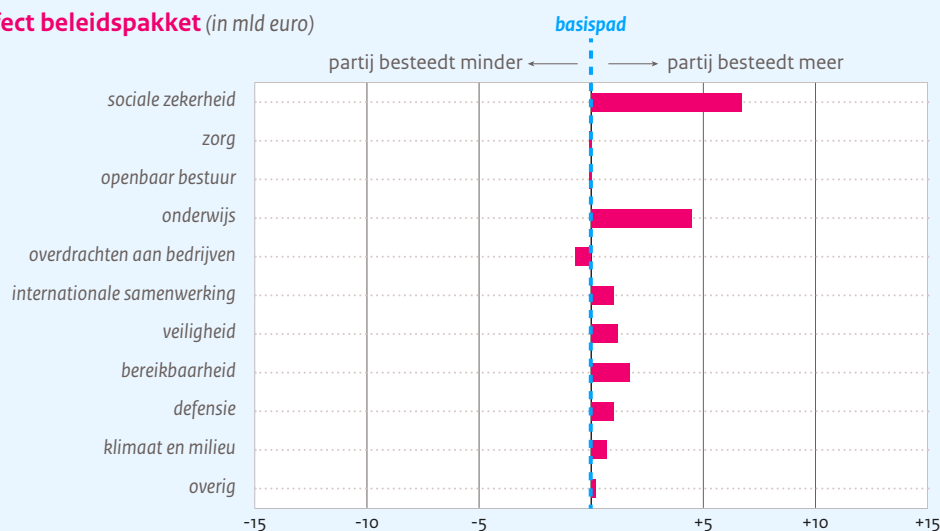

Effect op totale beleidsmatige lasten (in mld euro)

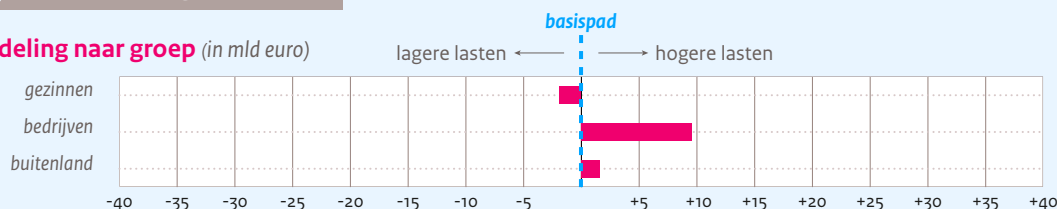
Overheidsuitgaven 2025

Effect beleidspakket (in mld euro)

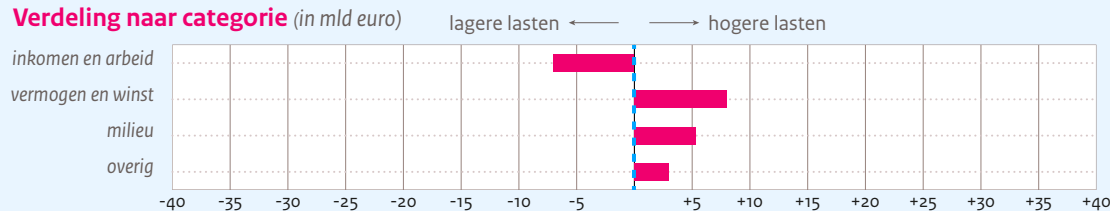

Lastenverdeling 2025

Verdeling naar groep (in mld euro)

Verdeling naar categorie (in mld euro)

Basispad

Het basispad is de verwachte ontwikkeling bij ongewijzigd beleid. Voor meer uitleg over basispaden zie hoofdstuk 12. Download [datbestand](#) [Keuzes in Kaart 2022-2025](#)

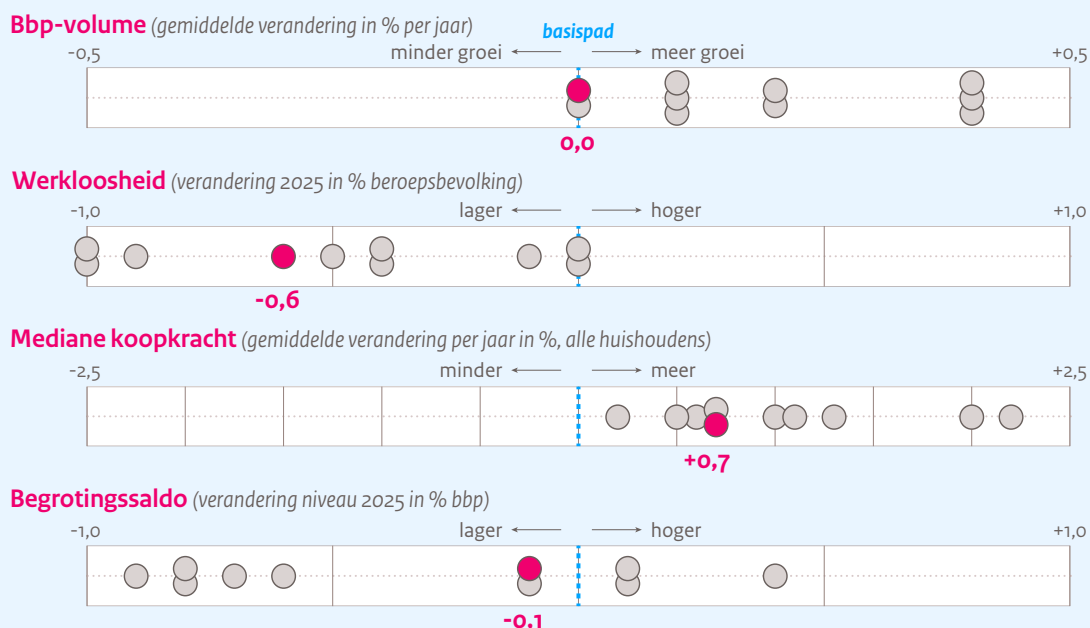
ChristenUnie: economische effecten

Overzicht van de effecten van het partijprogramma van de ChristenUnie tijdens de komende regeerperiode (middellange termijn) en daarna (lange termijn)

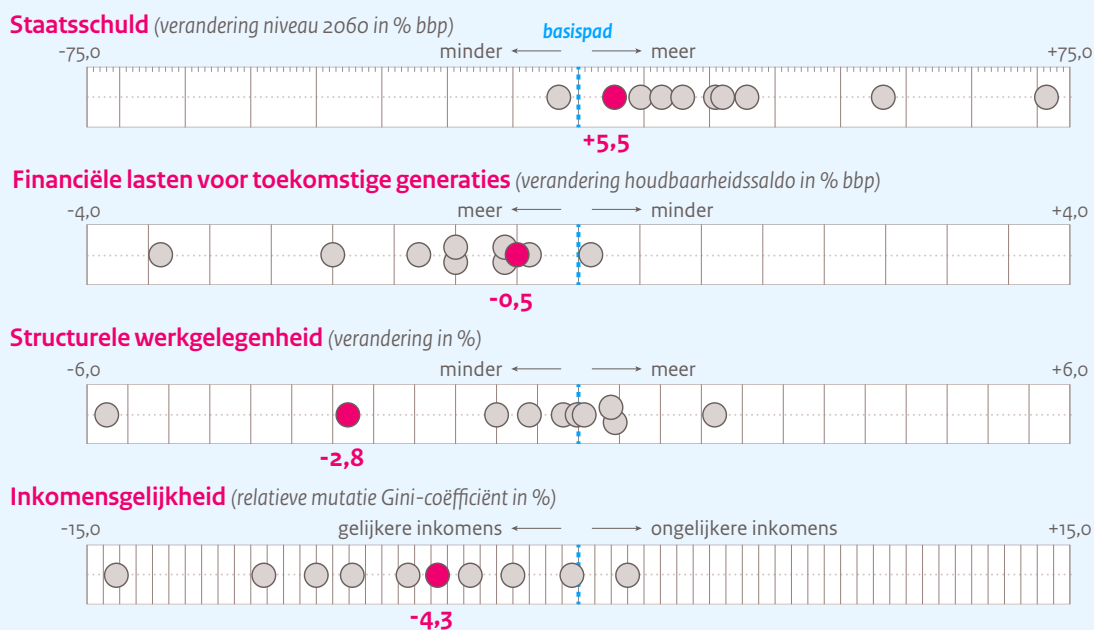

Effecten op middellange termijn (2022-2025)

● CU
○ andere partijen

Effecten op lange termijn

Basispad

Het basispad is de ontwikkeling die het CPB verwacht bij ongewijzigd beleid. Voor meer uitleg over de basispaden, zie hoofdstuk 12.

De data van de figuren kunt u downloaden via cpb.nl of via deze link: [databestand Keuzes in Kaart 2022-2025](#)

8.1 Overheidsbegroting

Het beleidspakket van de ChristenUnie verhoogt de overheidsuitgaven met 16,1 mld euro en verzwaart de beleidsmatige lasten met 9,2 mld euro. Dit zijn ex-ante mutaties, dat wil zeggen zonder de macro-economische doorwerking. Deze paragraaf bespreekt de budgettaire consequenties van het pakket van de ChristenUnie voor de overheidsbegroting op hoofdlijnen, een volledig overzicht van alle maatregelen is te vinden in de bijlage. Alle in deze paragraaf genoemde getallen zijn ten opzichte van het basispad, tenzij anders aangegeven.

De ChristenUnie voert een grote stelselwijziging in de inkomenssfeer door die zowel aan de uitgaven- als lastenkant tot omvangrijke mutaties leidt. Onderdeel van deze stelselwijziging is onder meer het afschaffen van de zorg- en huurtoeslag, kinderbijslag, kindgebonden budget, algemene heffingskorting en arbeidskorting. In plaats daarvan introduceert de partij een verzilverbare basiskorting.

In 2025 verhoogt de ChristenUnie de overheidsuitgaven per saldo met 16,1 mld euro ten opzichte van het basispad. De netto intensiveringen betreffen met name sociale zekerheid en onderwijs. Per saldo wordt het meest omgebogen bij overdrachten aan bedrijven en openbaar bestuur.

Tabel 8.1 Effecten op de overheidsuitgaven van beleidspakket ChristenUnie

	Basispad		Netto intensivering beleidspakket	Beleidspakket + basispad	Basispad	Beleidspakket + basispad
	mld euro 2021	2025	2025	2025	% per jaar 2022-2025	
Sociale zekerheid	102,0	105,4	6,7	112,1	0,8	2,4
Zorg	84,8	92,7	-0,1	92,7	2,3	2,2
Openbaar bestuur	80,3	79,3	-0,1	79,2	-0,3	-0,3
Onderwijs	41,9	43,2	4,5	47,7	0,7	3,3
Overdrachten bedrijven (a)	33,5	12,8	-0,7	12,1	-21,3	-22,4
Internat. samenwerking	15,7	13,7	1,0	14,7	-3,4	-1,6
Veiligheid	13,7	13,1	1,2	14,3	-1,1	1,2
Bereikbaarheid	12,3	14,7	1,7	16,3	4,5	7,3
Defensie	11,1	10,7	1,0	11,7	-0,9	1,3
Klimaat en milieu (b)			0,7	0,7		
Overig (b)			0,2	0,2		
Totaal uitgaven	395,3	385,6	16,1	401,7	-0,6	0,4
(a) De ontwikkeling van de overheidsuitgaven in het basispad wordt sterk beïnvloed door het opwaartse effect van de coronauitgaven in 2021. Dit speelt vooral bij de functie overdrachten aan bedrijven.						
(b) Voor de functies Klimaat en milieu en Overig is geen basispad gespecificeerd, enkel de effecten van het beleidspakket worden gerapporteerd.						

De ChristenUnie intensificeert per saldo 6,7 mld euro in de **sociale zekerheid**. Dit komt vooral door koppeling van de uitkeringen aan de verhoging van het minimumloon. Verder worden de huur- en zorgtoeslag, de

kinderbijslag en het kindgebonden budget afgeschaft en vervangen door een verzilverbare basiskorting en wordt de financiering van de kinderopvang hervormd. Op de **zorg** buigt de ChristenUnie per saldo 0,1 mld euro om. Zie paragraaf 8.2. De ChristenUnie buigt 0,1 mld euro om op **openbaar bestuur**.

Op **onderwijs** wordt voor 4,5 mld euro geïntensiveerd. Studenten die vielen onder het studievoorschotstelsel worden gecompenseerd. Verder worden door een bestuurlijk akkoord de salarissen in het primair onderwijs gelijkgetrokken met de salarissen in het voortgezet onderwijs. Daarnaast verhoogt de ChristenUnie het budget voor onderzoeksinstituten. Aan **overdrachten aan bedrijven** wordt in 2025 per saldo 0,7 mld euro minder besteed. De ChristenUnie intensificeert per saldo 1,0 mld euro op **internationale samenwerking**. De ChristenUnie wil per saldo 1,2 mld euro meer uitgeven aan **veiligheid**. De lonen bij de politie worden verhoogd, de recherchecapaciteit vergroot en het budget voor de lokale opvang van asielmigranten wordt geïntensiveerd. Op het terrein van **bereikbaarheid** komt de ChristenUnie tot een netto intensivering van 1,7 mld euro. Dit betreft deels de uitvoeringskosten van de kilometerheffing. Verder intensificeert de partij in het landelijk en regionaal openbaar vervoer. De ChristenUnie wil per saldo 1,0 mld euro meer uitgeven aan **defensie**. De partij verhoogt het budget van defensie hiervoor. De ChristenUnie wil in 2025 per saldo 0,7 mld euro op **klimaat en milieu** intensiveren. Op de **overige uitgaven** intensificeert de ChristenUnie 0,2 mld euro.

De ChristenUnie buigt het volledige budget van het Nationaal Groeifonds om. Dit budget wordt vooral besteed aan intensiveringen in openbaar vervoer en onderwijs. Per saldo hebben de ombuigingen en intensiveringen die betrekking hebben op het groeifonds geen effect op het EMU-saldo.

Het beleidspakket van de ChristenUnie leidt tot een stijging van de werkgelegenheid in de **sector overheid** van 1,1% per jaar ten opzichte van het basispad. De stijging komt vooral door de intensiveringen in veiligheid en onderwijs en de creatie van publieke banen. Als gevolg van het beleidspakket blijft de werkgelegenheid in de **zorgsector** per saldo ongewijzigd.

Tabel 8.2 Werkgelegenheidseffecten bij de overheid en zorg van beleidspakket ChristenUnie

	Basispad	Basispad	Effect beleidspakket	Beleidspakket + basispad
	mln gewerkte uren, 2021	% per jaar, 2022-2025		
Sector overheid	1610	-0,1	1,1	1,0
Zorg	1850	2,3	0,0	2,3
Overheid en zorg	3460	1,2	0,5	1,7

De ChristenUnie verzwakt de **beleidsmatige lasten** in 2025 met per saldo 9,2 mld euro ten opzichte van het basispad. **Gezinnen** betalen per saldo 1,9 mld euro minder belasting en premies. Deze lastenverlichting is voornamelijk het gevolg van de introductie van een verzilverbare, generieke basiskorting op huishoudniveau, in combinatie met een verzilverbare inkomensafhankelijke kop op deze korting. Deze lastenverlichting komt voort uit de stelselwijziging die aan het begin van de paragraaf beschreven is. Ook worden de lasten verlicht door de introductie van een ouderenkorting en een werkendenkorting, die hoger is voor de minstverdienende partner. De lasten voor gezinnen worden daarentegen verzwakt door het afschaffen van diverse heffingskortingen in de inkomstenbelasting, waaronder de algemene heffingskorting, de arbeidskorting en de (alleenstaande) ouderenkorting. Voor **bedrijven** stijgen de beleidsmatige lasten per saldo met 9,6 mld euro. De lastenverzwaring wordt onder andere verklaard door het halveren van de mkb-winstvrijstelling en het afschaffen van overige aftrekposten specifiek gericht op zelfstandigen. Ook verzwakt de ChristenUnie de lasten voor bedrijven door het afschaffen van de Baangerelateerde Investeringskorting (BIK) en de daaraan gerelateerde reservering, en door de invoering van een vleesbelasting. De beleidsmatige lasten voor het

buitenland worden per saldo met 1,6 mld euro verhoogd. Dit komt voornamelijk door het afschaffen van de dividendbelastingvrijstelling bij de inkoop van eigen aandelen en de invoering van een financiële transactiebelasting.

De beleidsmatige lastenverzwaring van 9,2 mld euro is ook op te bouwen vanuit de verschillende lastencategorieën. De lasten op **inkomen en arbeid** worden per saldo met 7,0 mld euro teruggebracht. Dit komt voornamelijk door de introductie van een verzilverbare basis-, werkenden- en ouderenkorting. Daartegenover staat een lastenverzwaring door het afschaffen van de kortingen in de inkomstenbelasting. De lasten op **vermogen en winst** worden per saldo met 8,0 mld euro verzwwaard. Deze lastenverzwaring volgt onder andere uit de invoering van de onroerendezaakbelasting voor gebruikers als extra belastinggebied voor gemeenten, de afschaffing (van de reservering) van de BIK en de verhoging van tarieven in de erf- en schenkelasting, in combinatie met het verlagen van de vrijstellingen binnen de erfbelasting. De lasten worden verlicht door de afschaffing van de verhuurderheffing. De belastingen op **milieu** worden door de ChristenUnie per saldo verzwwaard met 5,3 mld euro. Onderliggend wijzigt de ChristenUnie mobiliteitsbelastingen, onder andere door de invoering van een kilometer-, congestie- en vrachtwagenheffing in combinatie met een verlaging van de motorrijtuigenbelasting. Daarnaast wordt een vleesbelasting ingevoerd. De ChristenUnie verhoogt per saldo de **overige** lasten met 3,0 mld euro. Hieraan ligt grotendeels de harmonisatie van btw-tarieven naar 18,5% ten grondslag.

Tabel 8.3 Effecten op lastenontwikkeling van beleidspakket ChristenUnie

	Basispad	Effect beleidspakket	Beleids pakket + basispad
	<i>mutatie in mld euro</i>		
	2022-2025		
Beleidsmatige lastenontwikkeling	6,2	9,2	15,4
... waarvan gezinnen	4,2	-1,9	2,3
... waarvan bedrijven	1,9	9,6	11,4
... waarvan buitenland	0,1	1,6	1,7
...			
... waarvan inkomen en arbeid	4,9	-7,0	-2,1
... waarvan vermogen en winst	0,7	8,0	8,7
... waarvan milieu	0,5	5,3	5,7
... waarvan overig	0,2	3,0	3,2
...			
Niet-EMU-relevante lasten		0,8	0,8
... waarvan gezinnen		0,1	0,1
... waarvan bedrijven		0,7	0,7
... waarvan buitenland		0,0	0,0
...			
* Substantiële (niet-EMU-relevante) lasten na kabinetsperiode.			
+ is lastenverzwaring, - is lastenverlichting.			

Het beleidspakket van de ChristenUnie leidt tot niet-EMU-relevante lasten van 0,8 mld euro. Niet-EMU-relevante lasten zijn kosten voor gezinnen, bedrijven of het buitenland om te voldoen aan door de overheid opgelegde verplichtingen, waarvoor geen directe tegenprestatie geldt en die geen effecten hebben op de

belasting- en premieontvangsten. De niet-EMU-relevante lasten van de ChristenUnie komen voornamelijk voort uit eisen aan de inzet van hernieuwbare brandstoffen in het wegverkeer en het opleggen van normen voor de verkoop van hybride cv-ketels.

Het beleidspakket van de ChristenUnie heeft verschillende gevolgen voor decentrale overheden. De ChristenUnie vergroot het takenpakket van decentrale overheden, vooral door de opvang van asielmigranten te verplaatsen van azc's naar gemeenten. De ChristenUnie verhoogt daarnaast het budget van het gemeente- en provinciefonds met 1,2 mld euro. De ChristenUnie verhoogt de lokale lasten taakstellend met 4,0 mld euro door uitbreiding van de onroerendezaakbelasting. De opbrengsten van deze lastenverzwaring worden afgeroomd van het gemeente- en provinciefonds.

8.2 Zorg

De ChristenUnie verlaagt de collectieve zorguitgaven met 0,1 mld euro in 2025 ten opzichte van het basispad. Dit is opgebouwd uit een verlaging van de collectieve Zvw-uitgaven met 0,4 mld euro en een verhoging van de overige zorguitgaven met 0,4 mld euro.

Tabel 8.4 Effecten op belangrijkste indicatoren zorg van beleidspakket ChristenUnie

	Stand 2021	Basispad	Effect beleidspakket	Beleids­pakket + basispad
	mld euro			niveau 2025 in mld euro
Curatieve zorg (Zvw)				
Collectieve uitgaven (a)	47,1	50,9	-0,4	50,5
a.g.v. (budget)maatregelen			-0,8	
eigen betalingen			0,1	
aanpassing basispakket			0,0	
overig			0,2	
Eigen betalingen (b) (in euro p.p.)	3,3 (227)	3,4 (235)	-0,2 (-15)	3,2 (220)
Langdurige zorg (Wlz)				
Collectieve uitgaven (a)	25,2	29,2	0,0	29,2
a.g.v. (budget)maatregelen			0,0	
eigen betalingen			-0,1	
overig			0,0	
Overig (o.a. Wmo/jeugd)	12,6	12,6	0,4	13,0
Collectieve zorguitgaven (a)	84,8	92,7	-0,1	92,7
(a) Nettobedragen. (b) Dit betreft de eigen betalingen onder het verplicht eigen risico voor verzekerde curatieve zorg. In het basispad is het eigen risico 400 euro per persoon in 2025 (in prijzen 2021). In lopende prijzen is dit 420 euro. Merk daarbij op dat niet iedereen het eigen risico vol maakt.				

In de **curatieve zorg** voert de ChristenUnie binnen het huidige stelsel van gereguleerde concurrentie een aantal wijzigingen door. Zo voert de ChristenUnie een kostenbeheersingsinstrument in de Zvw in, waarbij een onafhankelijke autoriteit de wettelijke opdracht krijgt om door het beheer van het verzekerde pakket de groei van de zorgkosten te beperken tot de groei uit hoofde van demografie en lonen en prijzen.

Daarnaast introduceert de ChristenUnie bij het verplichte **eigen risico** in de Zvw een vaste eigen bijdrage van 150 euro per diagnose-behandelcombinatie in de medisch-specialistische zorg en de gespecialiseerde ggz. Voor overige zorg in de Zvw wordt de huidige systematiek gehandhaafd. Verzekerden betalen maximaal 385 euro per jaar zelf. De gemiddelde eigen betalingen in de Zvw nemen hierdoor af met 15 euro per persoon tot 220 euro.

Verder wil de ChristenUnie een bestuurlijk akkoord afsluiten om de lonen van werknemers in de curatieve zorg te verhogen met 1% en schaft de verplichting voor verzekeraars tot vergoeding van ongecontracteerde zorg af. De ChristenUnie haalt de eerstelijnszorg uit de Zvw en introduceert hier een publiek stelsel met regionale ziekenfondsen door contractering door de preferente zorgverzekeraar in te voeren.

In de intramurale **langdurige zorg** wil de ChristenUnie een bestuurlijk akkoord afsluiten om de lonen van werknemers in de langdurige zorg te verhogen met 1%.

De ChristenUnie voert enkele wijzigingen door in de **eigen betalingen** in de Wlz. De vermogensinkomensbijtelling stijgt naar 10% en het heffingsvrije vermogen naar 50.000 euro.

Bij de **overige zorg** wil de ChristenUnie een bestuurlijk akkoord afsluiten om de lonen van werknemers in de Wmo en jeugdzorg te verhogen met 1%, vervangt het abonnementstarief in de Wmo door een inkomensafhankelijke eigen bijdrage met een vermogensinkomensbijtelling van 10% en verhoogt het heffingsvrije vermogen in de Wmo naar 50.000 euro.

8.3 Macro-economische effecten

De bbp-groei is gemiddeld ongewijzigd ten opzichte van het basispad. In het sociale zekerheidsdomein vervangt de ChristenUnie bestaande toeslagen en kortingen door een verzilverbare heffingskorting voor huishoudens. Deze stelselherziening heeft per saldo een positief effect op het beschikbaar inkomen van huishoudens, waardoor de consumptie stijgt. Tegelijkertijd leiden vooral het geleidelijk afschaffen van de hypotheekrenteaftrek en hervormingen in box 3 tot lagere huizenprijzen dan in het basispad, waardoor de consumptiegroei gedempt wordt. Intensiveringen in onder andere het onderwijs en de bereikbaarheid zorgen voor een verhoging van de overheidsbestedingen met 0,3%-punt. Het bedrijfsleven krijgt per saldo te maken met lastenverzwaring, waardoor de bedrijfsinvesteringen afnemen ten opzichte van het basispad. De uitvoer groeit minder dan in het basispad, omdat de verhoging van de productgebonden belastingen en hogere arbeidskosten tot een verslechtering van de concurrentiepositie leiden.

De werkloosheid komt in 2025 0,6%-punt lager uit dan in het basispad. Dit wordt deels verklaard door een stijging van de totale werkgelegenheid. Door intensiveringen neemt de werkgelegenheid bij de overheid toe. Tegelijkertijd neemt de werkgelegenheid in de markt af, omdat de productie daalt. De tweede verklaring voor de daling van de werkloosheid is het arbeidsaanbod, dit neemt af door de stelselherziening in de loon- en inkomstenbelasting.

Toegenomen inflatie en de verhoging van het minimumloon hebben een opwaarts effect op de lonen. De cao-lonen bij bedrijven nemen met 0,3%-punt per jaar meer toe dan in het basispad. De inflatiestijging is ook 0,3%-punt per jaar hoger dan in het basispad, door hogere productgebonden belastingen. De reële lonen, op basis van cao-lonen en de consumentenprijsindex (cpi), nemen toe ten opzichte van het basispad.

Tabel 8.5 Macro-economische effecten van beleidspakket ChristenUnie

	Basispad	Effect beleidspakket	Beleids­pakket + basispad
<i>gemiddelde verandering in % per jaar, 2022-2025</i>			
Volume bestedingen en productie			
Bruto binnenlands product	1,5	0,0	1,5
Consumptie huishoudens	2,4	0,3	2,7
Overheidsbestedingen	1,2	0,3	1,5
Investerings­bedrijven	1,4	-0,4	1,0
Uitvoer goederen en diensten	3,6	-0,2	3,4
Lonen en prijzen			
Cao-loon bedrijven	1,5	0,3	1,8
Inflatie (hicp, a)	1,5	0,3	1,8
Reële arbeidskosten bedrijven	0,4	0,1	0,5
Arbeidsmarkt			
Werkgelegenheid (gewerkte uren)	0,9	0,1	1,0
... waarvan bedrijven	1,0	-0,1	0,9
	<i>niveau 2025 in %</i>	<i>effect op niveau in %-punt</i>	<i>niveau 2025 in %</i>
Werkloze beroepsbevolking	4,5	-0,6	3,9
Arbeidsinkomensquote bedrijven	74,7	0,6	75,3
a) geharmoniseerde consumenten­prijsindex.			

8.4 Overheidssaldo en overheidsschuld

Het EMU-saldo in 2025 bedraagt -1,3% bbp door het ChristenUnie-pakket. Door de maatregelen neemt het saldo initieel af met 0,8% bbp. De macro-economische doorwerking zorgt voor een toename van het saldo met 0,7% bbp. Het EMU-saldo komt daarmee 0,1% bbp lager uit dan in het basispad. Het structurele EMU-saldo corrigeert voor tijdelijke effecten van het beleidspakket op de economische groei. Het effect van het beleidspakket op het structurele saldo is gelijk aan het effect op het EMU-saldo. Het structurele saldo houdt geen rekening met aanpassingen van het beleidspakket, de arbeidsmarkt en de economie na de kabinetsperiode.

Het positieve doorwerkingseffect komt door de hogere consumptie en lagere werkloosheid als gevolg van de toegenomen huishoudinkomens en de intensivering in de collectieve sector. Deze leiden tot extra btw-opbrengsten en extra inkomsten via de loon- en inkomstenbelasting. De lagere werkloosheid drukt de uitgaven aan werkloosheidsuitkeringen. Het negatieve doorwerkingseffect van de lastenverzwaring voor bedrijven is tegelijkertijd beperkt, omdat op de korte termijn daarmee vooral de investeringen en uitvoer worden geraakt en de belastingdruk hierop relatief laag is. Gelijktijdige lastenverlichting voor huishoudens,

intensiveringen en lastenverzwaring voor bedrijven resulteren daarom in een groot doorwerkingseffect ten opzichte van het initiële effect op het EMU-saldo.

De schuldquote in 2025 is ongewijzigd ten opzichte van het basispad. Het neerwaartse effect van de toename van het nominale bbp (de noemer van de schuldquote) is gelijk aan het opwaartse effect van de afname van het EMU-saldo. De toename van het nominale bbp wordt veroorzaakt door een hogere bbp-prijs.

Tabel 8.6 Effecten op overheidssaldo en overheidsschuld van beleidspakket ChristenUnie

	2025
	% bbp
EMU-saldo	
Basispad	-1,2
Initieel effect beleidspakket	-0,8
Doorwerkingseffect beleidspakket	0,7
EMU-saldo inclusief effect beleidspakket	-1,3
Structureel EMU-saldo (a)	
Basispad	-0,7
Effect beleidspakket	-0,1
Structureel EMU-saldo inclusief effect beleidspakket	-0,8
EMU-schuld	
Basispad	59,7
Effect beleidspakket	0,0
EMU-schuld inclusief effect beleidspakket	59,7
a) EMU-saldo gecorrigeerd voor de conjunctuur en bijzondere eenmalige factoren.	

8.5 Koopkrachteffecten

Als gevolg van het beleidspakket van de ChristenUnie verbetert de mediane koopkracht van alle huishoudens gemiddeld met 0,7% per jaar ten opzichte van het basispad (zie de puntenwolk en boxplot verderop in deze paragraaf). Dit is het voornamelijk het gevolg van de introductie van nieuwe verzilverbare basiskortingen en een heffingskorting voor werkenden, die per saldo een groter positief effect op het inkomen van huishoudens hebben dan de verschillende toeslagen, kortingen en aftrekposten die (deels) komen te vervallen. Verder wordt onder andere het minimumloon verhoogd (met koppeling minimumuitkeringen en AOW) en wordt de kinderopvangtoeslag omgevormd naar een vaste prijs (95% van de kosten worden voortaan vergoed). Rekening houdend met de inflatie (gemeten aan de hand van de cpi), nemen door het beleidspakket van de ChristenUnie de reële cao-lonen bij bedrijven 0,1% per jaar meer toe dan in het basispad.

Rond dit mediane koopkrachtbeeld is sprake van spreiding. Voor de helft van alle huishoudens ligt het koopkrachteffect tussen de -0,2 en 1,8% gemiddeld per jaar. Voor bepaalde groepen kan de spreiding nog

verder oplopen. Zo gaat 5% van de huishoudens met kinderen er meer dan 2,8% op achteruit, en gaat 5% van de alleenverdieners en meer dan 6,8% per jaar op vooruit.

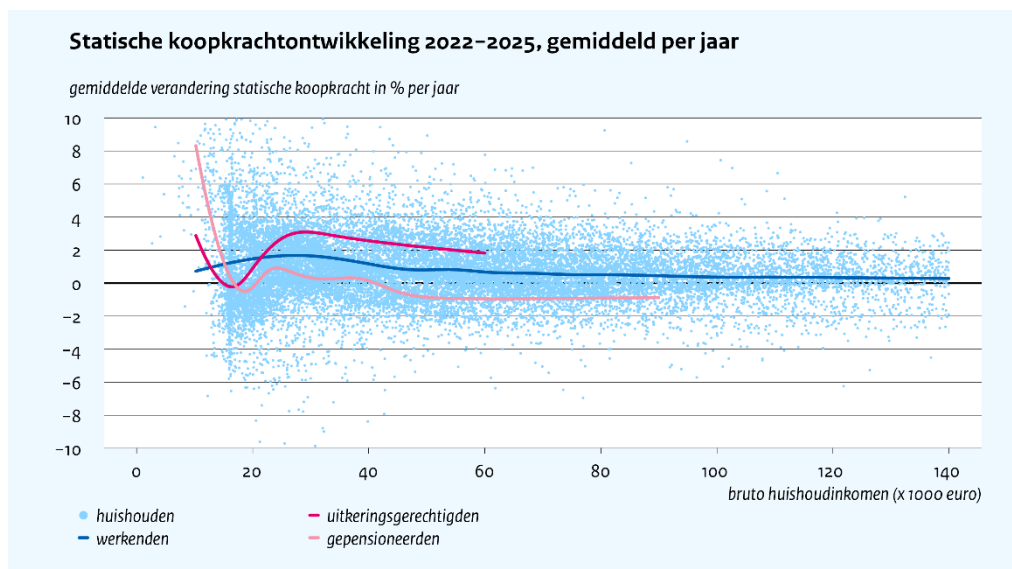
De laagste inkomens (0,9% per jaar) en lagere middeninkomens (1,2% per jaar) gaan er het meeste op vooruit door het pakket van de ChristenUnie. De laagste 20% inkomens hebben het meeste profijt van de nieuwe verzilverbare basiskortingen en het verhogen van het wettelijk minimumloon met koppeling aan de bijstand en AOW, maar daartegenover staat dat zij ook het meeste nadeel hebben van het afschaffen van de toeslagen en de algemene heffingskorting en ouderenkorting. De spreiding is binnen deze groep het grootst, deze wordt vooral veroorzaakt door de vraag of een huishouden al dan niet recht heeft op huurtoeslag en kindgebonden budget. Middeninkomens hebben eveneens relatief veel voordeel van de nieuwe basiskortingen en daarnaast ook van de nieuwe werkendenkorting en het verlagen van het lage tarief in het tweeschijvenstelsel. De twee hoogste inkomensgroepen gaan er door de basiskortingen per saldo op vooruit, maar relatief gezien hebben ze hier minder profijt van dan andere inkomensgroepen. Ze ondervinden daarnaast meer nadeel van het (geleidelijk) afschaffen van de hypotheekrenteaftrek en het verhogen van het toptarief. Alle inkomensgroepen hebben nadeel van de introductie van de onroerendzaakbelasting voor gebruikers als extra belastinggebied voor gemeenten.

Het beleidspakket pakt in doorsnee relatief gunstig uit voor uitkeringsgerechtigden (1,4%) ten opzichte van werkenden (0,8%) en gepensioneerden (0,3%). Met name huishoudens met bovenminimale uitkeringen (zoals WW'ers en arbeidsongeschikten) hebben profijt van het beleidspakket. Zij hebben minder nadeel van het afschaffen van toeslagen dan de minima, maar hebben wel veel voordeel van de nieuwe basiskortingen en de aanpassing van het lage tarief. Huishoudens met een minimuminkomen (zoals een bijstandsuitkering) gaan er in doorsnee minder op vooruit. Voor werkenden geldt dat met name middeninkomens profijt hebben van het beleidspakket door de vormgeving van de nieuwe werkendenkorting en de aanpassingen van de tarieven in de inkomstenbelasting. Gepensioneerden profiteren van de doorwerking van de verhoging van het wettelijk minimum loon in de AOW, maar hebben nadeel van het deels fiscaliseren van de AOW-premie.

De maatregelen van de ChristenUnie zijn met name gunstig voor alleenverdieners (+2,5% per jaar) en in mindere mate voor alleenstaanden (+0,8% per jaar) en tweeverdieners (+0,5% per jaar). Alleenverdieners hebben in doorsnee (veel) meer voordeel van de introductie van de nieuwe basiskortingen dan tweeverdieners en in mindere mate dan alleenstaanden. Alleenverdieners hebben ook minder last van het afschaffen van de algemene heffings- en ouderenkorting. 5% van de alleenverdieners gaat er hierdoor zelfs ten minste 6,8% per jaar op vooruit.

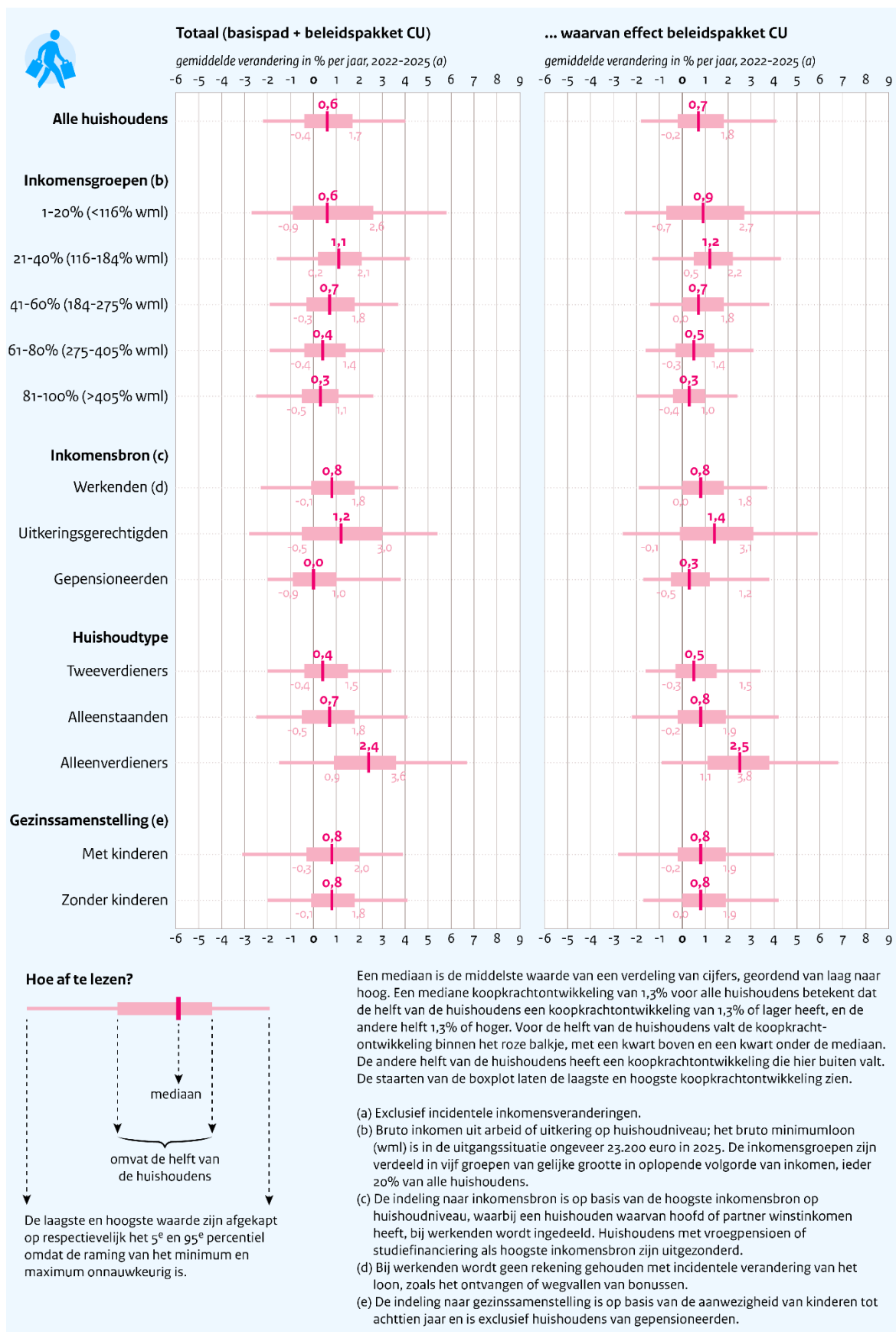
Het beleidspakket is even gunstig voor huishoudens met en huishoudens zonder kinderen (beide +0,8% per jaar). Wel is de spreiding onder huishoudens met kinderen groter: 5% van deze huishoudens gaat er ten minste 2,8% op achteruit. Dit is een groep die met name veel recht heeft op kindgebonden budget en algemene heffingskorting (en dus een lager inkomen heeft).

Figuur 8.1 Koopkrachtontwikkeling basispad inclusief beleidspakket ChristenUnie, gemiddeld per jaar ²⁴

²⁴ Koopkracht naar inkomensbron en huishoudinkomen, mutaties in %, gemiddeld per jaar.

Figuur 8.2 Boxplot koopkrachtontwikkeling basispad inclusief beleidspakket ChristenUnie, gemiddeld per jaar

8.6 Langetermijnbeleideffecten op inkomensverdeling

Het beleidspakket van de ChristenUnie leidt per saldo tot meer inkomensgelijkheid op de lange termijn dan in het basispad. Ten opzichte van het basispad ligt de Gini-coëfficiënt 4,3% lager.

Tabel 8.7 Langetermijneffecten op de inkomensverdeling van beleidspakket ChristenUnie

	Basispad (a)	Effect beleidspakket (b)	Beleidspakket + basispad (c)
% (positief = minder inkomensgelijkheid)			
Mutatie in de Gini-coëfficiënt	0,6	-4,3	-3,7
(a) Basispad geeft de ontwikkeling van de Gini-coëfficiënt weer in het basispad in de structurele situatie, waarbij doorlopend beleid is afgekept in 2060. (b) Effect beleidspakket toont het effect van het beleidspakket op de ontwikkeling van de Gini-coëfficiënt. (c) Basispad + beleidspakket geeft de ontwikkeling van de Gini-coëfficiënt weer voor het basispad inclusief de effecten van het voorgestelde beleidspakket.			

De toename in inkomensgelijkheid is vooral het gevolg van fiscale maatregelen en maatregelen op het terrein van de sociale zekerheid. De maatregelen die de Gini-coëfficiënt het meest verlagen zijn het invoeren van de verzilverbare basiskorting, de nieuwe kortingen voor ouderen en werkenden en de verhoging van het wettelijk minimumloon. De verzilverbare basiskorting en kortingen voor ouderen en werkenden zorgen voor meer gelijkheid, doordat ze het hoogst zijn voor lage of middeninkomensgroepen en afbouwen naarmate het inkomen toeneemt. Maatregelen die de Gini-coëfficiënt het meest verhogen zijn het afschaffen van verschillende kortingen en toeslagen, zoals de algemene heffingskorting, de huur- en de zorgtoeslag, de arbeidskorting en de ouderenkorting.

8.7 Structurele werkgelegenheidseffecten

In totaal verlagen de maatregelen van de ChristenUnie de structurele werkgelegenheid in uren met 2,8%. Deze daling is voornamelijk het gevolg van fiscale maatregelen en in mindere mate het gevolg van maatregelen bij de sociale zekerheid en het arbeidsmarktbeleid.

Tabel 8.8 Effecten van beleidspakket ChristenUnie op de structurele werkgelegenheid in uren

	Effect beleidspakket
verandering t.o.v. basispad in %	
Werkgelegenheid in uren	-2,8
...waarvan fiscaal	-2,4
...waarvan sociale zekerheid/arbeidsmarktbeleid	-0,4
...waarvan pensioen	0,0
(a) Door afronding kan het totaal afwijken van de som van de onderdelen. (b) 0,1% staat ongeveer gelijk aan 7500 voltijdsbanen.	

Binnen de fiscale maatregelen zorgt met name de introductie van de inkomensafhankelijke verzilverbare basiskorting voor een afname in de werkgelegenheid. Deze maatregel vervangt de algemene heffingskorting, de zorgtoeslag, de huurtoeslag, de kinderbijslag en het kindgebonden budget. Daarnaast vindt nog een wijziging plaats aan het eersteschildtarief. Per saldo verhoogt deze stelselwijziging het besteedbaar inkomen van huishoudens, met name voor huishoudens met een relatief laag huishoudinkomen. Hierdoor neemt de prikkel om te werken af.

Ook het vervangen van de arbeidskorting door de (lagere) werkendenkorting leidt per saldo tot een lagere werkgelegenheid. Werken levert dan financieel minder op. Daarnaast leidt het afschaffen van de inkomensafhankelijke combinatiekorting tot een daling van de gewerkte uren door tweede verdieners en alleenstaande ouders. Daar staat tegenover dat de vaste prijs voor kinderopvang, die gemiddeld lager is dan de ouderbijdrage in het bestaande stelsel, en de additionele werkendenkorting voor minstverdienende partners de werkgelegenheid verhogen.

Op het gebied van de sociale zekerheid en het arbeidsmarktbeleid leiden met name de verhoging van de bijstand en het minimumloon tot een afname van de werkgelegenheid. Het hogere minimumloon zorgt ervoor dat werkgevers minder personen in dienst nemen en de hogere bijstand maakt werken financieel minder aantrekkelijk. Het quotum voor doelgroepbanen beperkt de daling in de werkgelegenheid.

8.8 Financiële lasten voor toekomstige generaties

Het beleidspakket van de ChristenUnie verhoogt de financiële lasten voor toekomstige generaties ten opzichte van het basispad. Het houdbaarheidssaldo verslechtert met 0,5% bbp tot -2,9% bbp. De ChristenUnie verhoogt structureel de uitgaven, vooral op het terrein van sociale zekerheid. Tegenover de hogere uitgaven staat een kleinere stijging van de overheidsinkomsten, onder andere door de verplaatsing van de eigen woning naar box 3 en een verhoging van de indirecte belastingen. Het doorwerkingseffect verkleint het effect van de budgettaire impuls, onder andere omdat de ChristenUnie ombuigt op zorguitgaven en de AOW-premie fiscaliseert, die beide vergrijzingsgevoelig zijn. Het beleidspakket van de ChristenUnie verlaagt de structurele werkgelegenheid: omdat minder mensen gaan werken en belasting betalen, verhoogt dit de lasten voor toekomstige generaties.

Ten opzichte van het basispad neemt het netto profijt dat burgers hebben van de overheid, in de komende kabinetsperiode en tot 2060 toe, maar neemt het netto profijt vanaf 2060 af.²⁵ Door het beleidspakket van de ChristenUnie stijgen in de kabinetsperiode de baten gemiddeld harder dan de lasten, maar in de jaren daarna neemt dit verschil af. Dit komt mede doordat de lastenverzwaringen rondom de eigen woning na de kabinetsperiode geleidelijk ingroeien. Daarnaast nemen de overheidsuitgaven na 2025 af: de compensatie van studenten die onder het studievoorschotstelsel vielen is een eenmalige uitgave, en de ombuigingen op de zorguitgaven lopen op. Vanaf 2060 wordt technisch verondersteld dat de overheidsfinanciën houdbaar worden gemaakt. Om dit te bereiken zijn extra ombuigingen of lastenverzwaringen nodig, waardoor het netto profijt vanuit de overheid afneemt.

In 2060 komt de staatsschuld 5,5% bbp hoger uit door het beleidspakket van de ChristenUnie. Doordat de overheidsinkomsten structureel achterblijven bij de overheidsuitgaven, stijgt de schuldprojectie van de ChristenUnie ten opzichte van het basispad.

²⁵ Het netto profijt is gerelateerd aan het overheidssaldo, maar de twee begrippen meten niet precies hetzelfde. Zo blijven EMU-relevante transacties met het buitenland (waaronder uitgaven aan ontwikkelingssamenwerking en belastingen betaald door het buitenland) buiten het netto-profijtbegrip en bevat het netto profijt een toegerekend rendement op de kapitaalgoederenvoorraad van de overheid.

Tabel 8.9 Effecten op financiële lasten voor toekomstige generaties van beleidspakket ChristenUnie

	Basispad	Effect beleidspakket	Beleids pakket + basispad
	% bbp	% bbp	% bbp
Houdbaarheidssaldo	-2,4	-0,5	-2,9
... waarvan structurele beleidsimpuls		-0,1	
... waarvan doorwerkingseffecten (o.a. vergrijzing)		0,4	
... waarvan effect structurele werkgelegenheid		-0,7	
Netto profijt van de overheid			
2022 - 2025	2,7	0,7	3,4
2026 - 2059	2,3	0,3	2,6
2060 en verder (a)	-0,5	-0,2	-0,7
Overheidsschuld			
Schuldprojectie 2060 (b)	47,4	5,5	52,9
(a) Inclusief de resterende houdbaarheidsopgave na 2060. (b) Aangenomen is een rente op staatsobligaties gebaseerd op de rentetermijnstructuur met UFR.			

A.7 ChristenUnie

Deze paragraaf geeft een gedetailleerd overzicht van het door de ChristenUnie aangeleverde beleidspakket en zijn effecten op de overheidsuitgaven en de lasten. De bedragen zijn ex-ante, in prijzen 2021 en betreffen afwijkingen ten opzichte van het basispad.

A.7.1 Uitgaven

De ChristenUnie intensificeert per saldo 16,1 mld euro op de overheidsuitgaven in 2025. Na een opsomming van de uitgavenmaatregelen volgt een tabel.

Sociale zekerheid

- De ChristenUnie voert een verzilverbare inkomensafhankelijke kop op de basiskorting in. Het normbedrag van de kop bedraagt 3000 euro voor een alleenstaande en loopt op basis van een equivalentiebenadering op met het aantal leden van het huishouden, waarbij er per extra lid van het huishouden 1500 euro bijkomt. De kop bouwt af naar nul euro met het verzamelinkomen over een vast inkomenstraject van 20.000 tot 70.000 euro. Dit is een intensivering van de overheidsuitgaven van 11,4 mld euro in 2025 en 10,9 mld euro structureel. Het betreft hierbij het deel van de basiskorting dat na verrekening leidt tot uitkering. Voor de statistische bepaling van het EMU-saldo wordt ook het deel dat in aftrek komt op de belasting gerekend tot de uitgaven. (CU_102_a)
- De ChristenUnie voert een verzilverbare basiskorting in. De basiskorting bedraagt 3600 euro voor een alleenstaande. Per extra lid van het huishouden komt er 1800 euro bij. Dit is een intensivering van de overheidsuitgaven van 5,4 mld euro. Het betreft hierbij het deel van de basiskorting dat na verrekening leidt tot uitkering. Voor de statistische bepaling van het EMU-saldo wordt ook het deel dat in aftrek komt op de belasting gerekend tot de uitgaven. (CU_101_a)
- De ChristenUnie introduceert een wettelijk minimumuurloon op het niveau van de huidige 36-urige werkweek, zonder doorwerking op de gekoppelde uitkeringen. Dit betekent een loonsverhoging voor werknemers op wml-niveau met een langere werkweek. Tevens verhoogt de ChristenUnie het wettelijk minimum(uur)loon generiek met 10%, boven op de standaardkoppeling van het wml aan de contractloonstijging. De gekoppelde minimum- en AOW-uitkeringen volgen deze extra stijging. De loongerelateerde uitkeringen volgen alleen de standaardkoppeling van uitkeringen aan het wml. Hierdoor nemen de socialezekerheidsuitgaven toe met 5,2 mld euro. (CU_103_a, CU_103_b, CU_103_c, CU_103_h, CU_103_i, CU_103_j)
- De ChristenUnie introduceert een vaste prijs voor kinderopvang. Het betreft een vergoeding van 95% van de kinderopvangprijs. Dit is een intensivering van 1,9 mld euro. (CU_104)
- De ChristenUnie introduceert een collectieve, lastendekkende publieke verzekering voor de kosten van loondoorbetaling in het tweede ziektejaar voor kleine werkgevers (tot tien werknemers). Omdat de re-integratieprikkels voor werkgevers afneemt, stijgen de WIA-uitgaven beperkt. In totaal stijgen de overheidsuitgaven met 0,2 mld euro. Tegenover deze intensivering staan premie-inkomsten voor de overheid (CU_106_b) en lagere niet-EMU-relevante werkgeverslasten (CU_106_c). (CU_106_a)
- De ChristenUnie maakt de no-riskpolis voor werkgevers bij het in dienst nemen van een langdurig zieke of arbeidsgehandicapte structureel. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (CU_107)
- De ChristenUnie stelt 0,1 mld euro beschikbaar voor een rijksaanpak van armoede en schulden. (CU_225)
- De ChristenUnie wijzigt de arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen. De grondslag bedraagt maximaal 143% van het wettelijk minimumloon, de uitkering 70% daarvan. De wachttijd is standaard één jaar. De uitkeringen leiden tot een intensivering van 0,1 mld euro in 2025 en 1,0 mld euro structureel. (CU_105_b)

- De ChristenUnie schaft de zorgtoeslag af. Dit is een ombuiging van 6,6 mld euro in 2025 en 6,5 mld euro structureel. (CU_111_c)
- De ChristenUnie schaft de huurtoeslag af. Dit is een ombuiging van 4,3 mld euro. (CU_111_b)
- De ChristenUnie schaft de kinderbijslag af. Dit is een ombuiging van 3,6 mld euro. (CU_111_a)
- De ChristenUnie schaft het kindgebonden budget af. Dit is een ombuiging van 2,6 mld euro. (CU_111_d)
- De ChristenUnie schaft het lage-inkomensvoordeel (LIV), dat per 2025 wordt omgevormd, af. Dit is een ombuiging van 0,6 mld euro. (CU_112)
- De ChristenUnie verrekent de ziektewetperiode voor zieke werklozen en werknemers van wie de dienstbetrekking eindigt bij ziekte (uitzendkrachten en einddienstverbanders) met het recht op WW. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (CU_114)

Zorg

- De ChristenUnie heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met werkgevers, werknemers, zorgverzekeraars, zorgkantoren en gemeenten om de lonen in de zorg met 1% te verhogen. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro in de Zvw, 0,2 mld euro in de Wlz en 0,1 mld euro in de Wmo/jeugdzorg. De totale intensivering is 0,6 mld euro. (CU_148_d, CU_148_e, CU_148_f, CU_148_g, CU_148_k)
- De ChristenUnie intensificeert 1,2 mld euro in het gemeente- en provinciefonds, zie maatregel CU_238_a. Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is verondersteld dat de intensivering deels bij zorg neerslaat. Dit is een intensivering van 0,5 mld euro in Wmo/jeugdzorg. (CU_238_b, CU_238_c)
- De ChristenUnie past de bekostigingsmethodiek van acute zorg, planbare zorg en chronische zorg aan ter vermindering van ongewenste productieprijken en om de zorguitgaven te beheersen. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro in 2025. De structurele ombuiging is 0,1 mld euro. (CU_127_a, CU_127_b, CU_127_c)
- De ChristenUnie standaardiseert de gegevensuitwisseling tussen zorgaanbieders onderling en tussen zorgaanbieders en zorgverzekeraars. Vanwege implementatiekosten is dit een intensivering van 0,2 mld euro in 2025. De structurele ombuiging is 0,4 mld euro. (CU_132)
- De ChristenUnie wil het ziekenhuislandschap veranderen waarbij er specialistische ziekenhuizen komen die gericht zijn op complexe zorg en waarbij gedecentraliseerde zorginstellingen gericht zijn op basiszorg in de regio. Vanwege aanloopkosten is dit een intensivering van 0,2 mld euro in 2025. De structurele ombuiging is 0,3 mld euro. (CU_130)
- De ChristenUnie laat in iedere regio de preferente (i.e. grootste) zorgverzekeraar afspraken maken met aanbieders in de eerste lijn over kwaliteit en prijs. Dit komt neer op introductie van een publiek stelsel met regionale ziekenfondsen voor eerstelijnszorg. Hiervoor moet de eerstelijnszorg uit de Zvw gehaald worden. Deze maatregel leidt tot een eenmalige intensivering van 0,4 mld euro in 2024 voor de opbouw van reserves en overdracht aan zorgverzekeraars. Per saldo leidt de maatregel tot een intensivering van 0,1 mld euro in 2025. Deze maatregel heeft geen structureel effect. (CU_136_a)
- De ChristenUnie intensificeert taakstellend 0,1 mld euro in flexibele IC-capaciteit ten behoeve van infectieziektebestrijding. Het is onzeker of het doel behaald wordt omdat het risico bestaat dat de gecreëerde overcapaciteit na verloop van tijd wordt ingezet in de reguliere zorgverlening. (CU_117_a)
- De ChristenUnie stabiliseert het eigen risico op 385 euro tussen 2022 en 2025 en vervangt het verplichte eigen risico in de Zvw door een vaste eigen bijdrage van 150 euro per diagnose-behandelcombinatie in de medisch-specialistische zorg en gespecialiseerde geestelijke gezondheidszorg. Voor overige zorg in de Zvw blijft de huidige systematiek bestaan. Verzekerden betalen maximaal 385 euro per jaar zelf. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. Het gaat deels om een verschuiving van private naar collectieve zorguitgaven. (CU_116_a)

- De ChristenUnie breidt het verbod op winstuitkering voor intramurale zorgverleners uit naar de gehele zorgketen. Sluiproutes worden lastiger gemaakt door voor alle rechtspersonen die zorg verlenen dezelfde eisen te stellen aan winstuitkering, transparantie en verantwoording. Het gaat om een intensivering van 0,1 mld euro in 2025. De maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (CU_262)
- De ChristenUnie brengt de geestelijke gezondheidszorg (uitgezonderd de forensische ggz en de eerstelijnszorg door huisartsen en hun ondersteuners) onder in een nieuwe wet, die net als de Wlz niet-risicodragend uitgevoerd wordt door zorgkantoren. Het zorgkantoor maakt afspraken met zorgaanbieders op basis van het beschikbare budget en de regionale zorgbehoefte. De instellingen indiceren zelf hoeveel zorg een cliënt nodig heeft en leveren die zorg daarna. Het gaat om een intensivering van 0,1 mld euro in 2025 en een omhuiging van 0,1 mld euro structureel. (CU_145)
- De ChristenUnie verruimt de subsidieregeling 'Palliatieve terminale zorg en geestelijke verzorging' structureel. Het gaat om een intensivering van 0,1 mld euro. (CU_118)
- De ChristenUnie stelt een toets op potentiële zelfredzaamheid verplicht om toegang te krijgen tot de Wmo. Dit is een beperkte intensivering in 2025, structureel is er geen budgettair effect. (CU_123)
- De ChristenUnie hevelt extramurale ouderenzorg over van Wlz naar Zvw. De extramurale ouderenzorg wordt voortaan integraal risicodragend door zorgverzekeraars uitgevoerd. Het gaat om een beperkte intensivering in 2025. De maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (CU_254)
- De ChristenUnie voert een kostenbeheersingsinstrument in de Zvw in, waarbij een onafhankelijke autoriteit de wettelijke opdracht krijgt om de groei van de zorgkosten te beperken tot de groei uit hoofde van demografie en lonen en prijzen. Bij overschrijding van het maximale groeipercentage heeft de autoriteit het mandaat om het pakket te beperken. Als flankerend beleid intensiveert de ChristenUnie in onderzoek naar de effectiviteit en kosteneffectiviteit van zorg in het basispakket, om beter onderbouwde pakketkeuzes te kunnen maken. Dit is een omhuiging van 0,8 mld euro. (CU_229)
- De ChristenUnie wil alle artsen verplichten tot loondienst. Dit is een omhuiging van 0,4 mld euro. Vanwege de afkoop van goodwill is er een eenmalige intensivering van 2,1 mld euro geboekt in 2024. Dit bedrag kan bij de rechter hoger of lager uitvallen. (CU_129_a, CU_129_c)
- De ChristenUnie schaft de verplichting tot vergoeding van ongecontracteerde zorg af. Dit is een omhuiging van 0,3 mld euro. (CU_135)
- De ChristenUnie vervangt het abonnementstarief in de Wmo door een inkomensafhankelijke eigen bijdrage met een vermogensinkomensbijtelling (VIB) van 10%. Daarnaast verhoogt de ChristenUnie de VIB naar 10% in de Wlz en het heffingsvrije vermogen naar 50.000 euro in de Wmo en Wlz. De omhuiging als gevolg van het afschaffen van het abonnementstarief in de Wmo bedraagt 0,3 mld euro. De maatregel leidt verder tot een omhuiging in de Wlz van 0,1 mld en een beperkte intensivering in de Zvw. Per saldo leidt de maatregel tot een omhuiging van 0,3 mld euro. Het gaat deels om een verschuiving van collectieve naar private zorguitgaven. De rijksbijdrage aan het gemeentefonds neemt af met de helft van de omhuiging als gevolg van het afschaffen van het abonnementstarief in de Wmo, en het saldo lokale overheden verbetert met de andere helft. Het is onzeker of het afschaffen van het abonnementstarief in de Wmo in 2025 gehaald wordt vanwege uitvoeringsproblemen bij het CAK (CU_121_a, CU_121_b, CU_121_c)
- De ChristenUnie verplicht zorgverzekeraars om alle niet-concurrentiegevoelige onderdelen (inkoop en verantwoording) van hun contracten met zorgaanbieders te standaardiseren. Dit is een omhuiging van 0,2 mld euro in 2025 en 0,3 mld euro structureel. (CU_137)
- De ChristenUnie stelt meerjarige contracten en budgetafspraken in de Wlz verplicht. Dit is een omhuiging van 0,1 mld euro. (CU_125)
- De ChristenUnie voert een algeheel verbod op alcoholreclame in. Dit leidt tot een omhuiging van 0,1 mld euro. (CU_142)

- De ChristenUnie heeft de intentie om een zorgbreed bestuurlijk akkoord met de sector af te sluiten, waarin wordt afgesproken dat particuliere keurmerken niet meer worden gehanteerd. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro. (CU_122)
- De ChristenUnie breidt het bestaande beleid van prijsonderhandelingen bij pakketbesluiten uit naar alle nieuwe dure geneesmiddelen (uitgaven van meer dan 40 mln euro per jaar per middel of van meer dan 50.000 euro per behandeling en totale uitgaven van meer dan 10 mln euro). Dit is een beperkte ombuiging in 2025 en een ombuiging van 0,1 mld euro structureel. (CU_134_a)
- De ChristenUnie geeft gemeenten de taak valpreventieprogramma's aan te (laten) bieden voor hun inwoners van 65 jaar en ouder. Hiervoor intensificeert de ChristenUnie in de Wmo. Deze programma's leiden tot besparingen in de Zvw en Wlz. Per saldo is er een beperkte ombuiging. (CU_141_a, CU_141_b, CU_141_c)
- De ChristenUnie brengt medisch specialisten onder het bezoldigingsmaximum van de WNT. Dit is een beperkte ombuiging in 2025 en een structurele ombuiging van 0,4 mld euro. (CU_261)

Openbaar bestuur

- De ChristenUnie intensificeert 1,2 mld euro in het gemeente- en provinciefonds met het oog op hogere uitgaven aan Wmo (0,3 mld euro), hogere uitgaven aan jeugdzorg (0,6 mld euro) en het gedeeltelijk terugdraaien van de opschalingskorting (0,3 mld euro). Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is verondersteld dat de intensivering deels neerslaat bij openbaar bestuur (0,7 mld euro) en deels bij zorg (CU_238_b, CU_238_c). (CU_238_a)
- De ChristenUnie creëert 10.000 publieke banen van 27 uur per week, waarvan de helft bij het onderwijs terechtkomt (CU_109_a) en de andere helft bij de overheid (CU_109_b). Dit is in totaal (afgerond) een intensivering van 0,3 mld euro, waarvan 0,1 mld euro bij de overheid. (CU_109_b)
- De ChristenUnie vervangt het abonnementstarief in de Wmo door een inkomensafhankelijke eigen bijdrage (CU_121_a) samen met een verhoging van de vermogensinkomensbijtelling naar 10% in de Wmo en Wlz en het heffingsvrije vermogen naar 50.000 euro. Vanwege grotere administratieve lasten bij het CAK is er sprake van een beperkte intensivering bij het openbaar bestuur in 2025. (CU_121_f)
- De ChristenUnie buigt de uitgaven aan het Nationaal Groeifonds volledig om. Dit betekent een ombuiging van 0,9 mld euro in 2025 bij openbaar bestuur. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (CU_226_a, CU_226_b)
- De ChristenUnie beperkt taakstellend de uitgaven bij het Rijk via een apparaatskorting en zondert uitvoeringsorganisaties en defensie uit van de apparaatskorting. De apparaatstaakstelling slaat uitsluitend neer bij de kern van de ministeries. Deze besparing slaat grotendeels neer bij het openbaar bestuur (0,1 mld euro) en deels bij veiligheid en bereikbaarheid. (CU_149_b, CU_149_d) (CU_149_a)

Onderwijs

- De ChristenUnie schaft de studievouchers voor studenten die tussen september 2015 en augustus 2019 voor het eerst studiefinanciering ontvingen af. Dit is een ombuiging van 0,1 mld euro in 2025 en nul euro structureel. In plaats daarvan ontvangt de generatie studenten onder het studievoorschotstelsel een studievoucher van 4000 euro, met de mogelijkheid de voucher in te zetten om (een deel van) de studieschuld kwijt te laten schelden. Per saldo is sprake van een intensivering van 3,3 mld euro cumulatief in de kabinetsperiode. Dit is een intensivering van 1,5 mld euro in 2025, de structurele intensivering is nul euro. (CU_236, CU_237)
- De ChristenUnie intensificeert 1,0 mld euro in onderzoek bij publieke onderzoeksinstituten in 2025. Dit is een alternatieve invulling van het Nationaal Groeifonds, deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 5,0 mld euro tot en met 2030. (CU_151)

- De ChristenUnie heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met bonden, scholen en werknemers in de onderwijssector om de lonen van de huidige docenten in het primair onderwijs gelijk te trekken met de lonen van docenten in het voortgezet onderwijs. Deze veranderingen in de lonen zijn conditioneel op een nieuw bevoegdheidstelsel en bijbehorend functiegebouw voor docenten. De hiervoor benodigde middelen worden beschikbaar gesteld door middel van de verhoging van de lumpsum van het primair onderwijs. Dit is een intensivering van 0,6 mld euro. (CU_148_i)
- De ChristenUnie verhoogt de lumpsum van het primair en voortgezet onderwijs met als doel de onderwijskwaliteit te verbeteren. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro. (CU_155)
- De ChristenUnie heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met bonden, scholen en werknemers in de onderwijssector om de salarissen van startende docenten in het primair onderwijs gelijk te trekken met de lonen van startende docenten in het voortgezet onderwijs, de salarissen van docenten in het (voortgezet) speciaal onderwijs gelijk te trekken met de salarissen van docenten in het voortgezet onderwijs en de salarissen van schoolleiders in het primair onderwijs te verhogen. De hiervoor benodigde middelen worden beschikbaar gesteld door middel van de verhoging van de lumpsum van het primair onderwijs. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. (CU_148_h)
- De ChristenUnie intensificeert 0,2 mld euro in de digitalisering van het onderwijs in 2025. Dit is een alternatieve invulling van het Nationaal Groeifonds, deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 1,0 mld euro tot en met 2030. (CU_253)
- De ChristenUnie verhoogt de lumpsum van het onderwijs met als doel meer individuele en teamscholing van docenten. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro. (CU_153)
- De ChristenUnie creëert 10.000 publieke banen van 27 uur per week, waarvan de helft bij het onderwijs terechtkomt (CU_109_a) en de andere helft bij de overheid (CU_109_b). Dit is in totaal (afgerond) een intensivering van 0,3 mld euro, waarvan 0,1 mld euro bij onderwijs. (CU_109_a)
- De ChristenUnie verhoogt de lumpsum van het hoger onderwijs met 0,1 mld euro. (CU_158)
- De ChristenUnie intensificeert 0,1 mld euro in stimulering van het onderwijs in specifieke regio's in 2025. Dit is een alternatieve invulling van het Nationaal Groeifonds. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 0,5 mld euro tot en met 2030. (CU_178_a)
- De ChristenUnie verhoogt de lumpsum voor passend onderwijs met 0,1 mld euro. (CU_157)
- De ChristenUnie verhoogt de lumpsum van het voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs. De partij beoogt hiermee uitbreiding van het technisch vakmanschap en van het kleinschalig vakonderwijs. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (CU_156)
- De ChristenUnie verhoogt de lumpsum van het primair onderwijs met als doel het leesonderwijs te verbeteren. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (CU_154)
- De ChristenUnie kort op subsidies. Deze generieke subsidietaakstelling leidt tot een ombuiging op onderwijs van 0,1 mld euro. (CU_150_b)
- De ChristenUnie halveert de aanvullende beurs in het hoger onderwijs. De aanvullende beurs in het middelbaar beroepsonderwijs en het hoger onderwijs wordt gelijkgetrokken. Dit is een beperkte ombuiging in 2025 en een structurele ombuiging van 0,3 mld euro. Het budgettaire effect van deze maatregel groeit langzaam in vanwege de prestatiebeurssystematiek. (CU_161_a)
- De ChristenUnie beperkt het reisrecht voor studenten in het hoger onderwijs tot de nominale studieduur. Daarnaast schaft de partij de ov-vergoeding af voor studenten die in het buitenland studeren. Dit is een beperkte ombuiging in 2025 en een structurele ombuiging van 0,1 mld euro. Het budgettaire effect van deze maatregel groeit langzaam in vanwege de prestatiebeurssystematiek. (CU_162)
- De ChristenUnie schaft de basisbeurs in het middelbaar beroepsonderwijs af. Dit is een beperkte ombuiging in 2025. De structurele ombuiging is 0,3 mld euro. Het budgettaire effect van deze maatregel groeit langzaam in vanwege de prestatiebeurssystematiek. (CU_161_b)

Overdrachten aan bedrijven

- De ChristenUnie sluit de opbrengst van de voorgestelde vleesbelasting (zie CU_252_a) terug naar de landbouwsector. Dit is een taakstellende intensivering van 1,1 mld euro in 2025 en 1,0 mld euro structureel. Bij deze terugsluis bestaat een reële kans op het verlenen van ongeoorloofde staatssteun. (CU_252_b)
- De ChristenUnie introduceert een subsidieregeling voor de nieuwbouw van ouderenwoningen. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (CU_119)
- De ChristenUnie intensificeert 0,1 mld euro in de regionale economie via subsidies aan bedrijven in 2025. Dit is een alternatieve invulling van het Nationaal Groeifonds, deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 0,5 mld euro tot en met 2030. (CU_178_b)
- De ChristenUnie buigt de uitgaven aan het Nationaal Groeifonds volledig om. Dit betekent een omkering van 1,8 mld euro in 2025 bij overdrachten bedrijven. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (CU_226_d)
- De ChristenUnie kort op subsidies. Deze generieke subsidietaakstelling leidt tot een omkering van 0,2 mld euro op overdrachten aan bedrijven. (CU_150_e)
- De ChristenUnie sluit de opbrengsten van de CO₂-heffing terug als subsidie naar de industrie (zie CU_176_a). Dit is een intensivering van cumulatief 0,1 mld euro in de kabinetsperiode en 0,2 mld euro structureel. (CU_176_b)

Internationale samenwerking

- De ChristenUnie intensificeert 1,0 mld euro in ontwikkelingssamenwerking. (CU_164)

Veiligheid

- De ChristenUnie verplaatst de opvang van asielmigranten, die nog geen verblijfstatus hebben, gedeeltelijk van azc's naar gemeenten. Voor deze nieuwe gemeentelijke taak wordt 0,5 mld euro toegevoegd aan het gemeente- en provinciefonds. (CU_169_a)
- De ChristenUnie intensificeert 0,3 mld euro in extra researchcapaciteit. (CU_165)
- De ChristenUnie heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met de bonden voor hogere lonen bij vooral de lagere schalen van de politie. Dit is een intensivering van 0,3 mld euro. (CU_148_b)
- De ChristenUnie intensificeert 0,2 mld euro in extra wijkagenten. (CU_166)
- De ChristenUnie intensificeert 0,2 mld euro in juridische bemiddeling en de justitiële keten. (CU_168)
- De ChristenUnie intensificeert 0,1 mld euro in het vergroten van de toegankelijkheid van de rechtsbijstand en sociale advocatuur. (CU_167)
- De ChristenUnie stelt extra budget beschikbaar voor de IND voor het verkorten van de asielprocedure en het versnellen van de integratie van asielmigranten op de arbeidsmarkt. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (CU_169_c)
- De ChristenUnie verplaatst de opvang van asielmigranten, die nog geen verblijfstatus hebben, gedeeltelijk van azc's naar gemeenten. Dit is een omkering van 0,3 mld euro op de azc's. (CU_169_b)
- De ChristenUnie beperkt taakstellend de uitgaven bij het Rijk via een apparaatskorting en zondert uitvoeringsorganisaties en defensie uit van de apparaatskorting. De apparaatskorting slaat uitsluitend neer bij de kern van de ministeries. De apparaatskorting leidt tot een beperkte omkering op veiligheid. (CU_149_b)
- De ChristenUnie kort op subsidies. Deze generieke subsidietaakstelling leidt tot een beperkte omkering op veiligheid. (CU_150_a)

Bereikbaarheid

- De ChristenUnie intensificeert 2,0 mld euro in openbaar vervoer in 2025. De helft van dit bedrag is voor landelijk en de andere helft voor lokaal openbaar vervoer. Dit is een alternatieve invulling van het Nationaal Groeifonds, deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 10,0 mld euro tot en met 2030. (CU_170_a, CU_170_b)
- De invoering van de kilometerheffing gaat gepaard met uitvoerings- en investeringskosten. Dit is een intensivering van 0,8 mld euro in 2025. (CU_227_g)
- De ChristenUnie intensificeert 0,2 mld euro in voorzieningen voor fietsers zoals stoplichtvrije fietspaden en fietsenstallingen. (CU_230)
- De invoering van de vrachtwagenheffing (CU_172) gaat gepaard met invoerings- en uitvoeringskosten. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro in 2025. (CU_172_d)
- De ChristenUnie intensificeert 0,1 mld euro in verkeersveiligheid. (CU_257)
- De invoering van de congestieheffing gaat gepaard met uitvoeringskosten. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro. (CU_228_e)
- De ChristenUnie sluit/laat openen Lelystad Airport na. Deze maatregel leidt tot een schadevergoeding van de overheid aan bedrijven van in totaal 0,2 mld euro. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro in 2025. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (CU_231_a)
- De ChristenUnie buigt de uitgaven aan het Nationaal Groeifonds volledig om. Dit betekent een omkering van 1,3 mld euro in 2025 bij bereikbaarheid. Deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. (CU_226_c)
- De ChristenUnie buigt 0,4 mld om op het budget van de aanleg van wegen van het Infrastructuurfonds. (CU_171_a)
- De ChristenUnie beperkt taakstellend de uitgaven bij het Rijk via een apparaatskorting en zondert uitvoeringsorganisaties en defensie uit van de apparaatskorting. De apparaatstaakstelling slaat uitsluitend neer bij de kern van de ministeries. De apparaatskorting leidt tot een beperkte omkering op bereikbaarheid. (CU_149_d)

Defensie

- De ChristenUnie verhoogt het defensiebudget met 0,6 mld euro. (CU_173)
- De ChristenUnie verhoogt de lonen van de lagere schalen bij defensie. Dit is een intensivering van 0,4 mld euro. (CU_148_c)
- De ChristenUnie kort op subsidies. Deze generieke subsidietaakstelling leidt tot een beperkte omkering op defensie. (CU_150_c)

Klimaat en milieu

- De ChristenUnie intensificeert 0,4 mld euro in subsidies voor de isolatie van woningen van particulieren in 2025. Dit is een alternatieve invulling van het Nationaal Groeifonds, deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 2,0 mld euro tot en met 2030. (CU_244)
- De ChristenUnie intensificeert 0,1 mld euro in de verzwaring van elektriciteitsnetten in 2025. Dit is een alternatieve invulling van het Nationaal Groeifonds, deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 0,5 mld euro tot en met 2030. (CU_174)
- De ChristenUnie intensificeert 0,1 mld euro voor verschillende maatregelen gericht op lagere uitstoot door landbouwbedrijven. (CU_232)
- De ChristenUnie intensificeert 0,1 mld euro in de warmtetransitie van wijken in 2025. Dit is een alternatieve invulling van het Nationaal Groeifonds, deze maatregel heeft geen structureel budgettair effect. In totaal is de intensivering 0,5 mld euro tot en met 2030. (CU_242)
- De ChristenUnie kort op subsidies. Deze generieke subsidietaakstelling leidt tot een beperkte omkering op milieu. (CU_150_d)

- De ChristenUnie verhoogt de SDE++-uitgaven met 0,9 mld euro structureel. Deze verplichting wordt aangegaan tijdens de komende kabinetsperiode. Door een lange aanlooptijd bij implementatie van deze maatregel is er tot en met 2025 geen budgettair effect. (CU_175)

Overig

- De ChristenUnie intensificeert beperkt op een aantal taken waaronder het versterken van de journalistiek, aanleg van nieuwe natuur en hulp voor tienermoeders. Dit is een taakstellende intensivering van 0,1 mld euro. (CU_179)
- De ChristenUnie intensificeert taakstellend 0,1 mld euro in hulpmiddelen ten behoeve van infectieziektebestrijding. (CU_117_b)

Tabel A.13 Netto intensiveringen ten opzichte van het basispad in 2025, ex ante, mld euro

(+) betekent intensivering, (-) betekent ombuiging.	2025
Sociale zekerheid	6,7
Invoeren inkomensafhankelijke kop op verzilverbare basiskorting (intensivering) (CU_102_a)	11,4
Invoeren verzilverbare basiskorting (intensivering) (CU_101_a)	5,4
Wml uurloon invoeren op basis van 36-urige werkweek (+3,6%) plus 10% extra verhogen, gedeeltelijke koppeling uitkeringen (CU_103_a, CU_103_b, CU_103_c, CU_103_h, CU_103_i, CU_103_j)	5,2
Omvormen financiering kinderopvang naar vaste prijs (CU_104)	1,9
Collectiveren tweede ziektejaar kleine werkgevers (uitkeringen) (CU_106_a)	0,2
Structurele no-riskpolis langdurig zieke of arbeidsgehandicapte (CU_107)	0,1
Taakstellende intensivering op rijksaanpak armoede en schulden (CU_225)	0,1
Verplichte AO-verzekering voor zelfstandigen (uitkeringen) (CU_105_b)	0,1
Afschaffen zorgtoeslag (CU_111_c)	-6,6
Afschaffen huurtoeslag (CU_111_b)	-4,3
Afschaffen kinderbijslag (CU_111_a)	-3,6
Afschaffen kindgebonden budget (CU_111_d)	-2,6
Afschaffen LIV (CU_112)	-0,6
Anticumulatie Ziekewet/WW (CU_114)	-0,1
Zorg	-0,1
Verhoging zorglonen met bestuurlijk akkoord (CU_148_d, CU_148_e, CU_148_f, CU_148_g, CU_148_k)	0,6
Verhoging gemeente- en provinciefonds (Wmo/jeugdzorg) (CU_238_b, CU_238_c)	0,5
Maatwerk in bekostiging verschillende zorgvormen (CU_127_a, CU_127_b, CU_127_c)	0,3
Gegevensuitwisseling in de zorg standaardiseren (CU_132)	0,2
Herinrichting ziekenhuislandschap (CU_130)	0,2
Contractering door preferente zorgverzekeraar (CU_136_a)	0,1
Intensivering flexibele IC-capaciteit (CU_117_a)	0,1
Vaste eigen bijdrage per dbc met bevroren maximumbedrag (CU_116_a)	0,1
Winstverbod alle zorgaanbieders (CU_262)	0,1
Eén wettelijk kader met instellingsbudgettering voor de ggz (CU_145)	0,1
Verruimde bekostiging palliatieve zorg (CU_118)	0,1

Verplichten van toets bij Wmo-toegang (CU_123)	0,0
Extramurale ouderenzorg naar Zvw (CU_254)	0,0
Instrument voor beperken groei zorgkosten in Zvw, inclusief investering in kennisopbouw (CU_229)	-0,8
Alle artsen verplicht in loondienst (CU_129_a, CU_129_c)	-0,4
Afschaffen verplichting tot vergoeding niet-gecontracteerde zorg (CU_135)	-0,3
Wijzigen systematiek van eigen bijdragen in de Wmo en Wlz (CU_121_a, CU_121_b, CU_121_c)	-0,3
Standaardisatie inkoop- en verantwoordingseisen Zvw (CU_137)	-0,2
Verplichten meerjarige contracten en budgetafspraken in de Wlz (CU_125)	-0,1
Totaalverbod alcoholreclame (CU_142)	-0,1
Afschaffen particuliere keurmerken in de zorg (CU_122)	-0,1
Centrale inkoop genees- en hulpmiddelen voor dure geneesmiddelen (CU_134_a)	0,0
Valpreventie bij 65-plussers (CU_141_a, CU_141_b, CU_141_c)	0,0
Inkomen van alle medisch specialisten gemaximeerd op WNT (CU_261)	0,0
Openbaar bestuur	-0,1
Verhoging gemeente- en provinciefonds (openbaar bestuur) (CU_238_a)	0,7
10.000 publieke banen van 27 uur per week (openbaar bestuur) (CU_109_b)	0,1
Wijzigen systematiek van eigen bijdragen in de Wmo en Wlz, uitvoeringskosten CAK (CU_121_f)	0,0
Ombuiging Nationaal Groeifonds (openbaar bestuur) (CU_226_a, CU_226_b)	-0,9
Apparaatskorting Rijk (openbaar bestuur) (CU_149_a)	-0,1
Onderwijs	4,5
Compenseren studenten onder het studievoorschotstelsel en afschaffen studievouchers (CU_236, CU_237)	1,5
Intensivering budget onderzoeksinstituten (Nationaal Groeifonds) (CU_151)	1,0
Gelijktrekken salarissen docenten po en vo conditioneel op nieuw bevoegdheidstelsel en bijbehorend functiegebouw (CU_148_i)	0,6
Verhogen lumpsum po en vo voor verbeteren onderwijskwaliteit (CU_155)	0,3
Gelijktrekken salarissen startende docenten po en vo, docenten (v)so met vo en verhogen salarissen van schoolleiders in po (CU_148_h)	0,2
Digitaliseringsagenda onderwijs (Nationaal Groeifonds) (CU_253)	0,2
Verhogen leerbudget voor docenten (CU_153)	0,2
10.000 publieke banen van 27 uur per week (onderwijs) (CU_109_a)	0,1
Verhogen lumpsum ho (CU_158)	0,1
Intensivering onderwijs specifieke regio's (Nationaal Groeifonds) (CU_178_a)	0,1
Verhogen lumpsum voor passend onderwijs (CU_157)	0,1
Verhogen lumpsum vo en mbo voor meer technisch vakmanschap en kleinschalig vakonderwijs (CU_156)	0,1
Verhogen lumpsum po voor verbeteren leesonderwijs (CU_154)	0,1
Subsidietaakstelling (onderwijs) (CU_150_b)	-0,1
Versoberen aanvullende beurs ho en bol (CU_161_a)	0,0
Versoberen ov-studentenkaart (CU_162)	0,0
Afschaffen basisbeurs bol (CU_161_b)	0,0

Overdrachten aan bedrijven	-0,7
Terugsluis landbouwsector (CU_252_b)	1,1
Intensivering nieuwbouw ouderenwoningen (CU_119)	0,1
Intensivering voor specifieke regio's (Nationaal Groeifonds) (CU_178_b)	0,1
Ombuiging Nationaal Groeifonds (overdrachten aan bedrijven) (CU_226_d)	-1,8
Subsidietaakstelling (overdrachten aan bedrijven) (CU_150_e)	-0,2
Terugsluis CO ₂ -heffing (CU_176_b)	0,0
Internationale samenwerking	1,0
Intensiveren ontwikkelingssamenwerking (CU_164)	1,0
Veiligheid	1,2
Intensivering lokale opvang asielmigranten (CU_169_a)	0,5
Intensivering researchcapaciteit (CU_165)	0,3
Verhoging salarissen politie (CU_148_b)	0,3
Intensivering extra wijkagenten (CU_166)	0,2
Intensivering juridische bemiddeling en justitiële keten (CU_168)	0,2
Intensivering rechtsbijstand en sociale advocatuur (CU_167)	0,1
Intensiveren IND met het oog op verkorten asielprocedure en versnellen integratie (CU_169_c)	0,1
Ombuiging opvang door COA (CU_169_b)	-0,3
Apparaatskorting Rijk (veiligheid) (CU_149_b)	0,0
Subsidietaakstelling (veiligheid) (CU_150_a)	0,0
Bereikbaarheid	1,7
Intensivering openbaar vervoer (Nationaal Groeifonds) (CU_170_a, CU_170_b)	2,0
Invoeren kilometerheffing (uitvoerings- en investeringskosten) (CU_227_g)	0,8
Voorzieningen fietsers (CU_230)	0,2
Invoeren vrachtwagenheffing (uitvoerings- en investeringskosten) (CU_172_d)	0,1
Intensivering verkeersveiligheid (CU_257)	0,1
Invoering congestieheffing (uitvoeringskosten) (CU_228_e)	0,1
Sluiten/niet openen Lelystad Airport (schadevergoeding) (CU_231_a)	0,1
Ombuiging Nationaal Groeifonds (bereikbaarheid) (CU_226_c)	-1,3
Ombuiging Infrastructuurfonds (aanleg wegen) (CU_171_a)	-0,4
Apparaatskorting Rijk (bereikbaarheid) (CU_149_d)	0,0
Defensie	1,0
Taakstellende intensivering defensie (CU_173)	0,6
Verhoging salarissen defensie (CU_148_c)	0,4
Subsidietaakstelling (defensie) (CU_150_c)	0,0
Klimaat en milieu	0,7

Intensivering subsidies isolatie voor particulieren (Nationaal Groeifonds) (CU_244)	0,4
Intensivering elektriciteitsnetten (Nationaal Groeifonds) (CU_174)	0,1
Intensivering voor lagere uitstoot landbouwbedrijven (CU_232)	0,1
Intensivering warmtetransitie wijken (Nationaal Groeifonds) (CU_242)	0,1
Subsidietaakstelling (milieu) (CU_150_d)	0,0
Verhogen SDE++ (CU_175)	0,0
Overig	0,2
Intensivering overige uitgaven (CU_179)	0,1
Intensivering hulpmiddelen (CU_117_b)	0,1

A.7.2 Lasten

De ChristenUnie verhoogt de beleidsmatige lasten met per saldo 9,2 mld euro in 2025. Het betreft daarbij de beleidsmatige lastenontwikkeling (blo) zoals gedefinieerd in het achtergronddocument bij de MEV 2021⁸¹. De verhoging is opgebouwd uit een verlaging van 1,9 mld euro voor gezinnen, een verhoging van 9,6 mld euro voor bedrijven en een verhoging van 1,6 mld euro voor het buitenland. Hieronder worden de lastenmaatregelen opgesomd en gevolgd door een tabel.

Inkomen en arbeid

- De ChristenUnie voert een verzilverbare basiskorting in. De basiskorting bedraagt 3600 euro voor een alleenstaande. Per extra lid van het huishouden komt er 1800 euro bij. Dit is een lastenverlichting van 41,8 mld euro in 2025. Het betreft hierbij enkel het deel van de basiskorting dat via de belasting wordt verrekend. Voor de statistische bepaling van het EMU-saldo wordt dit bedrag, samen met het deel dat na belastingkorting tot uitkering leidt, gerekend tot de uitgaven. (CU_101_b)
- De ChristenUnie voert een werkendenkorting in. De werkendenkorting bouwt op vanaf een inkomen van nul euro aan arbeidsinkomen met een percentage van 12% van het inkomen en bedraagt maximaal 3600 euro bij een inkomen van 30.000 euro. De korting bouwt af vanaf een inkomen van 30.000 euro met 9% naar nul euro bij een inkomen van 70.000 euro. Dit is een lastenverlichting van 16,7 mld euro in 2025. (CU_181_a)
- De ChristenUnie voert een verzilverbare inkomensafhankelijke kop op de basiskorting in. Het normbedrag van de kop bedraagt 3000 euro voor een alleenstaande en loopt op basis van een equivalentiebenadering op met het aantal leden van het huishouden, waarbij er per extra lid van het huishouden 1500 euro bijkomt. De kop bouwt af naar nul euro met het verzamelinkomen over een vast inkomenstraject van 20.000 tot 70.000 euro. Dit is een lastenverlichting van 8,8 mld euro in 2025. Het betreft hierbij enkel het deel van de basiskorting dat via de belasting wordt verrekend. Voor de statistische bepaling van het EMU-saldo wordt dit bedrag, samen met het deel dat na belastingkorting tot uitkering leidt, gerekend tot de uitgaven. (CU_102_b)
- De ChristenUnie verlaagt het lage tarief van het tweeschijvenstelsel naar 35%. Dit is een lastenverlichting van 8,4 mld in 2025 en 8,7 mld structureel. (CU_180)
- De ChristenUnie introduceert een nieuwe belastingkorting voor ouderen op huishoudniveau van 2700 euro voor een alleenstaande en 4050 euro voor paren. De korting bouwt af met het verzamelinkomen over het inkomenstraject van 20.000 tot 50.000 euro. Dit is een lastenverlichting van 3,8 mld euro in 2025 en 3,3 mld euro structureel. (CU_182)

⁸¹ Badir, M. en M. van Kempen, 2020, Herdefiniëring beleidsmatige lastenontwikkeling, CPB Achtergronddocument, Den Haag. ([link](#))

- De ChristenUnie voert een werkendenkorting in. Deze werkendenkorting bevat een verhoging voor minstverdienende partners met een opbouw van 6% vanaf een arbeidsinkomen van nul euro en bedraagt maximaal 1800 euro bij een inkomen van 30.000 euro. De extra korting voor minstverdienende partners bouwt af vanaf een inkomen van 30.000 euro met 4,5% naar nul euro bij een inkomen van 70.000 euro. Dit is een lastenverlichting van 1,1 mld euro. (CU_181_b)
- De ChristenUnie laat de WOZ-waarde van de woning en de eigenwoningschuld onderdeel uitmaken van box 3. De transitie vindt plaats door jaarlijks 10% van de WOZ-waarde en 10% van de eigenwoningschuld te verplaatsen van box 1 naar box 3. In 2025 telt nog 60% van het eigenwoningforfait mee als belastbaar inkomen in box 1 en valt 40% van de WOZ-waarde in box 3. De rente van de eigenwoningschuld is voor 60% aftrekbaar in box 1 en 40% van de schuld is aftrekbaar in box 3. Het afschaffen van het eigenwoningforfait is een lastenverlichting van 0,9 mld in 2025 en 3,1 mld structureel. (CU_205_c)
- De ChristenUnie verlaagt de Aof-premie voor kleine werkgevers (minder dan 25 werknemers, gemeten naar de loonsom van een gemiddelde werknemer). Dit is een lastenverlichting van 0,5 mld euro. (CU_184)
- De ChristenUnie verlaagt de WW-premie voor vaste contracten. Dit is een lastenverlichting van 0,5 mld euro. (CU_185)
- De door de ChristenUnie verlaagde onbelaste woon-werkvergoeding leidt tot minder gereden kilometers. Dit is een beperkte lastenverlichting voor gezinnen. (CU_234_b)
- De ChristenUnie schaft de algemene heffingskorting af. Dit is een lastenverzwaring van 28,6 mld euro in 2025 en 28,3 mld euro structureel. (CU_187)
- De ChristenUnie schaft de arbeidskorting af. Dit is een lastenverzwaring van 24,8 mld euro in 2025 en structureel. (CU_188)
- De ChristenUnie schaft de ouderenkorting af. Dit is een lastenverzwaring van 5,3 mld euro. (CU_190)
- De ChristenUnie verlaagt de aftoppingsgrens voor pensioenpremies naar 60.000 euro. De beperking van de premieaftrek leidt tot een lastenverzwaring van 3,1 mld euro in 2025. Op lange termijn zijn de belastbare pensioenuitkeringen lager door een lagere premie-inleg. Structureel leidt dit tot een lastenverlichting van 0,4 mld euro. (CU_193_b, CU_193_c, CU_193_f)
- De ChristenUnie laat de WOZ-waarde van de woning en de eigenwoningschuld onderdeel uitmaken van box 3. De transitie vindt plaats door jaarlijks 10% van de WOZ-waarde en 10% van de eigenwoningschuld te verplaatsen van box 1 naar box 3. In 2025 telt nog 60% van het eigenwoningforfait mee als belastbaar inkomen in box 1 en valt 40% van de WOZ-waarde in box 3. De rente van de eigenwoningschuld is voor 60% aftrekbaar in box 1 en 40% van de schuld is aftrekbaar in box 3. Het afschaffen van de hypotheekrenteaftrek is een lastenverzwaring van 2,9 mld euro in 2025 en 6,8 mld euro structureel. (CU_205_b)
- De ChristenUnie fiscaliseert de AOW-premie geleidelijk tot en met 2030. Dit is een lastenverzwaring van 2,5 mld euro in 2025 en 5,0 mld euro structureel. (CU_192)
- De ChristenUnie schaft de overige aftrekposten voor zelfstandigen af. Dit is een lastenverzwaring van 2,3 mld euro in 2025 en 1,1 mld euro structureel. (CU_209_b)
- De ChristenUnie schaft de inkomensafhankelijke combinatiekorting af. Dit is een lastenverzwaring van 1,7 mld euro. (CU_189)
- De ChristenUnie halveert de mkb-winstvrijstelling. Dit is een lastenverzwaring van 0,8 mld euro in 2025 en 0,9 mld euro structureel. (CU_209_a)
- De ChristenUnie verlaagt het aangrijpingspunt van het toptarief naar 70.000 euro in 2025. Dit is een lastenverzwaring van 0,7 mld euro in 2025 en 1,6 mld euro structureel. (CU_194)
- De ChristenUnie schaft de doelmatigheidsmarge in de gebruikelijkloonregeling af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,7 mld euro in 2025 en 0,2 mld euro structureel. (CU_197)

- De ChristenUnie schaft de alleenstaandeouderenkorting af. Dit is een lastenverzwaring van 0,6 mld euro. (CU_191)
- De ChristenUnie verlaagt de belastingvrije woon-werkvergoeding voor auto's naar 12 cent per kilometer. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,5 mld euro. (CU_234_a)
- De ChristenUnie schaft de middelingsregeling in de inkomstenbelasting af. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,2 mld euro. (CU_199)
- De ChristenUnie schaft de aftrekbaarheid van de eigen bijdrage van werknemers aan hun werkgever voor leaseauto's af. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,2 mld euro. (CU_200)
- De ChristenUnie introduceert een collectieve, lastendekkende publieke verzekering voor de kosten van loondoorbetaling in het tweede ziektejaar voor kleine werkgevers (tot tien werknemers). Tegenover de overheidsuitgaven (CU_106_a), uitgezonderd de beperkt gestegen WIA-uitgaven, staan premie-inkomsten. Dit is een lastenverzwaring van 0,1 mld euro. De maatregel gaat gepaard met lagere niet-EMU-relevante werkgeverslasten (CU_106_c). (CU_106_b)
- De ChristenUnie verhoogt het toptarief van de inkomstenbelasting naar 50%. Dit is een lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (CU_186)
- De ChristenUnie wijzigt de arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen. De grondslag bedraagt maximaal 143% van het wettelijk minimumloon, de uitkering 70% daarvan. De wachttijd is standaard één jaar. De kostendekkende premie leidt tot een lastenverzwaring van 0,1 mld euro in 2025 en 1,0 mld euro structureel. (CU_105_a)
- De ChristenUnie beperkt de 30%-regeling voor ingekomen werknemers tot het bezoldigingsmaximum uit de Wet normering topinkomens. Dit betekent een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,1 mld euro. (CU_195)
- De ChristenUnie schaft de doorschuifregeling voor aanmerkelijk belanghouders in box 2 af. Dit is een beperkte lastenverzwaring voor bedrijven in 2025 en een structurele lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (CU_198)
- De ChristenUnie schaft de maximumpremiegrens voor de inkomensafhankelijke bijdrage in de Zvw af en verlaagt evenredig het premietarief. Deze maatregel heeft geen budgettair effect voor bedrijven en gezinnen. (CU_183_a, CU_183_b)

Vermogen en winst

- De ChristenUnie heeft de intentie om met de corporatiesector een bestuurlijk akkoord te sluiten met als beoogd doel meer nieuwbouw en verduurzaming. In het kader van dit akkoord wordt de verhuurderheffing afgeschaft. Dit is een lastenverlichting van 1,5 mld euro in 2025 en 2,1 mld euro structureel. (CU_203)
- De ChristenUnie schaft de overdrachtsbelasting voor eigenaar-bewoners van woningen af. Voor beleggers blijft het beleid in het basispad gelden. Dit is een lastenverlichting van 0,7 mld euro in 2025 en 0,8 mld euro structureel. (CU_202)
- De ChristenUnie verhoogt het heffingsvrije vermogen in box 3 geleidelijk naar 250.000 euro voor alleenstaanden en 375.000 euro voor paren. Dit is een lastenverlichting van 0,7 mld euro in 2025 en 6,7 mld euro structureel. (CU_201)
- De ChristenUnie voegt in de innovatieregeling Wet Bevordering Speur- en Ontwikkelingswerk boven de eerste schijf taakstellend een nieuwe schijf in met een tarief van 24%. De WBSO wordt daarmee een drieschijvenstelsel. Dit is een taakstellende lastenverlichting van 0,3 mld euro. (CU_204_a)
- De ChristenUnie introduceert de onroerendezaakbelasting voor gebruikers als extra belastinggebied voor gemeenten. Dit is een taakstellende lastenverzwaring van 4,0 mld euro. De ChristenUnie roomt deze lastenverzwaring af via het gemeentefonds. (CU_206)

- De ChristenUnie schaft de Baangerelateerde Investeringskorting (BIK) per 2022 af en schrapt de daaraan gerelateerde reservering voor lastenverlichting voor bedrijven na 2022. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 2,0 mld euro. (CU_212)
- De ChristenUnie verhoogt de tarieven in de erf- en schenkbelasting en voegt verschillende groepen samen, waarbij er wat tarief betreft geen onderscheid meer is naar hoogte van de erfenis of schenking. Het tarief voor kinderen en partners wordt 26,3%, voor de overige erfgenamen wordt het tarief 40%. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 1,2 mld euro in 2025. (CU_207_a)
- De ChristenUnie verkort de eerste schijf in de vennootschapsbelasting naar 200.000 euro. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,9 mld euro. (CU_210)
- De ChristenUnie laat de WOZ-waarde van de woning en de eigenwoningschuld onderdeel uitmaken van box 3. De transitie vindt plaats door jaarlijks 10% van de WOZ-waarde en 10% van de eigenwoningschuld te verplaatsen van box 1 naar box 3. In 2025 telt nog 60% van het eigenwoningforfait mee als belastbaar inkomen in box 1 en valt 40% van de WOZ-waarde in box 3. De rente van de eigenwoningschuld is voor 60% aftrekbaar in box 1 en 40% van de schuld is aftrekbaar in box 3. Het overhevelen van de eigen woning (bezit minus schuld) naar box 3 is een lastenverzwaring van 0,7 mld euro in 2025 en 9,3 mld euro structureel. (CU_205_a)
- De ChristenUnie schaft de vrijstelling van dividendbelasting bij de inkoop van eigen aandelen af. Dit is een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,5 mld euro. (CU_216)
- De ChristenUnie voert een financiële transactiebelasting in met een tarief van 0,3% op aandelentransacties van beursgenoteerde bedrijven met een marktkapitalisatie van minimaal 1 mld euro. Dit is een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,4 mld euro en voor bedrijven van 0,1 mld euro. (CU_214_a, CU_214_b)
- De ChristenUnie scherpt de earningsstrippingmaatregel aan, waarbij de renteaftrek boven 1 mln euro wordt beperkt tot 25% van de gecorrigeerde winst. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,3 mld euro. (CU_215_b)
- De ChristenUnie voert een tarief van 40% in voor het vermogen boven 1 mln euro. Dit is een lastenverzwaring van 0,3 mld euro. (CU_233)
- De ChristenUnie verhoogt het effectieve tarief van de innovatiebox met 6%-punt naar 15%. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,3 mld euro. (CU_211)
- De ChristenUnie verlaagt de vrijstellingen in de erfbelasting. De vrijstelling voor partners wordt verlaagd naar 500.000 euro, de vrijstelling voor ouders en gehandicapte kinderen naar 50.000 euro, de vrijstelling voor kinderen en kleinkinderen naar 10.000 euro en de vrijstelling voor overige erfgenamen naar 1000 euro. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,3 mld euro in 2025. (CU_207_b)
- De ChristenUnie scherpt de CFC-regel voor laagbelaste buitenlandse inkomsten van multinationals aan en breidt deze uit naar actieve inkomsten, met als grens een minimaal effectief tarief van 15%. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro. (CU_215_a)
- De ChristenUnie schaft de schenkingsvrijstelling voor de eigen woning af. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,1 mld euro in 2025 en 0,3 mld euro structureel. (CU_207_c)

Milieu

- De ChristenUnie verlaagt de mrb met 50%. Dit is een lastenverlichting van 2,4 mld euro voor gezinnen en 0,6 mld euro voor bedrijven. (CU_227_c, CU_227_d)
- De invoering van de kilometerheffing (CU_227) en het verlagen van de mrb en de lasten op elektrische voertuigen (CU_227_c, CU_227_d, CU_227_h, CU_227_i) leiden tot minder gereden kilometers. Dit is een lastenverlichting van 0,6 mld euro voor gezinnen en 0,1 mld euro bedrijven. (CU_227_e, CU_227_f)

- De invoering van de vrachtwagenheffing van de ChristenUnie gaat gepaard met het afschaffen van het eurovignet, een lastenverlichting in de mrb voor vrachtwagens en een daling van de accijnsopbrengst als gevolg van invoering van de vrachtwagenheffing. In totaal leidt dit tot een lastenverlichting voor bedrijven van 0,3 mld euro in 2025. (CU_172_b)
- De invoering van de congestieheffing (CU_228) leidt tot minder gereden kilometers. Dit is een lastenverlichting van beperkte omvang voor bedrijven en van 0,1 mld euro voor gezinnen. (CU_228_c, CU_228_d)
- De ChristenUnie voert een kilometerheffing in met een vlakke heffing met een tarief van 4 cent per kilometer. Dit leidt tot een lastenverzwaring voor gezinnen van 3,8 mld euro en een lastenverzwaring van 1,3 mld euro voor bedrijven in 2025. (CU_227_a, CU_227_b)
- De ChristenUnie voert een vrachtwagenheffing in met een tarief van 20 cent per kilometer, op het gehele wegennet. Dit leidt tot een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,3 mld euro en een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,2 mld euro in 2025. (CU_172_a, CU_172_c)
- De ChristenUnie voert een belasting in op vlees. De belasting wordt geheven aan het begin van de keten bij vleesproducenten en slachthuizen. Dit is een lastenverzwaring van 1,1 mld euro in 2025 en 1,0 mld euro structureel. De opbrengst van de belasting wordt teruggestuurd naar de landbouwsector (zie CU_252_b). Aandachtspunt bij de vleesbelasting is dat er aanzienlijk risico bestaat op uitvoeringstechnische problemen. (CU_252_a)
- De ChristenUnie voert een CO₂-heffing voor luchtvaartmaatschappijen in. Deze heffing wordt berekend op basis van de CO₂-uitstoot van goederen en vertrekkende passagiers en komt boven op de vliegticketprijs. De heffing bedraagt 100 euro per ton CO₂ met een minimum van 15 euro, en de helft van dit tarief voor transferpassagiers. Dit is een lastenverzwaring van afgerond 0,1 mld euro voor gezinnen, 0,3 mld euro voor bedrijven en 0,3 mld euro voor het buitenland. (CU_219_a, CU_219_b, CU_219_c)
- De ChristenUnie verhoogt het tarief op gas in de energiebelasting van de eerste en vierde schijf met 2 cent, en in de tweede en derde schijf met 5 cent. Het tarief op elektriciteit stijgt in de tweede en derde schijf met respectievelijk 0,5 en 1 cent. Daarnaast verhoogt de partij de vaste belastingvermindering met 12,50 euro per aansluiting. Dit is een lastenverzwaring van 0,1 mld euro voor gezinnen en van 0,6 mld euro voor bedrijven. (CU_218_a, CU_218_b)
- Naast het invoeren van een kilometerheffing (CU_227) voert de ChristenUnie ook een additionele congestieheffing in op congestiewegen van gemiddeld 9,6 cent per kilometer. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,2 mld euro en voor bedrijven van 0,1 mld euro. (CU_228_a, CU_228_b)
- De ChristenUnie verhoogt de mrb met circa 15% voor dieselauto's die niet voldoen aan de nieuwe Euro 6 Real Driving Emissions (RDE) normering. Dit is een lastenverzwaring van beperkte omvang voor bedrijven en van 0,1 mld euro voor gezinnen. (CU_258_a, CU_258_b)
- De ChristenUnie scherpt de CO₂-margeheffing voor de industrie aan. Dit is een lastenverzwaring van cumulatief 0,1 mld euro in de kabinetsperiode en 0,2 mld euro structureel. Hiertegenover staat een even grote terugsluis van de opbrengsten van de heffing naar de industrie (zie CU_176_b). (CU_176_a)
- De ChristenUnie verlaagt de lasten voor elektrische voertuigen via de mrb en bijtelling. Deze maatregel heeft geen budgettair effect in 2025, structureel leidt dit tot een lastenverlichting van 0,3 mld euro voor gezinnen en van 0,2 mld euro voor bedrijven. (CU_227_h, CU_227_i)

Overig

- De ChristenUnie harmoniseert de btw-tarieven. Het nieuwe geharmoniseerde tarief wordt 18,5%. Uitzondering betreft groente en fruit, reizen met het openbaar vervoer en reparatiediensten die onder de Btw-Richtlijn vallen. Voor deze productcategorieën wordt het btw-tarief verlaagd naar 5%. Dit is een lastenverzwaring van 1,2 mld euro voor gezinnen en 0,4 mld euro voor bedrijven. Een

juridisch aandachtspunt bij deze maatregel is dat die mogelijk strijdigheden oplevert met het fiscale neutraliteitsbeginsel, dat een ongelijke behandeling van concurrerende productgroepen die in dezelfde behoefte voorzien niet toestaat. Omdat zowel de afbakening van (samengestelde) product(groep)en als de handhaving complex is, bestaat er een aanzienlijk risico op uitvoeringsproblemen voor de Belastingdienst. (CU_224_a, CU_224_b)

- De ChristenUnie verhoogt taakstellend de accijns op tabak. Dit is een lastenverzwaring van 0,4 mld euro. (CU_220)
- De ChristenUnie heft een belasting op suikerhoudende alcoholvrije dranken. Daarnaast voert de ChristenUnie een belasting in voor productgroepen op basis van hun suiker- en vetgehalte. Deze heffingen worden bij producenten aan het begin van de keten geheven. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 0,3 mld euro. (CU_223)
- De ChristenUnie voert een quotum in voor doelgroepbanen van 5%. Het quotum geldt zowel voor bedrijven met meer dan 25 werknemers als voor de overheid. De maatregel leidt tot een lastenverzwaring van 0,2 mld euro. (CU_113)
- De ChristenUnie voert een digitale dienstenbelasting in met een tarief van 3% over de bruto-opbrengst. Dit is een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,2 mld euro. (CU_213)
- De ChristenUnie verhoogt de kansspelbelasting taakstellend met 0,2 mld euro. (CU_222)
- De ChristenUnie verhoogt taakstellend de accijns op alcohol. Dit is een lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (CU_221)

A.7.3 Niet-EMU-relevante lasten

De ChristenUnie verhoogt de niet-EMU-relevante lasten met per saldo 0,8 mld euro in 2025. De verhoging is opgebouwd uit een verhoging van 0,1 mld euro voor gezinnen, een verhoging van 0,7 mld euro voor bedrijven en een ongewijzigd beeld voor het buitenland.

De volgende maatregelen hebben geen effect op het EMU-saldo.

Niet-EMU-relevant

- De ChristenUnie introduceert een collectieve, lastendekkende publieke verzekering voor de kosten van loondoorbetaling in het tweede ziektejaar voor kleine werkgevers (tot tien werknemers). De overheidsuitgaven (CU_106_a) en premie-inkomsten (CU_106_b) stijgen, maar de maatregel gaat gepaard met lagere werkgeverslasten. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverlichting van 0,1 mld euro. (CU_106_c)
- De ChristenUnie verplicht de extra inzet van hernieuwbare brandstoffen in het wegverkeer. Deze verplichting komt neer op 54 PJ aan extra hernieuwbaar brandstofgebruik. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring van 0,1 mld euro voor gezinnen en 0,4 mld euro voor bedrijven. (CU_235_a, CU_235_c)
- De ChristenUnie voert een aflopende CO₂-uitstootnorm in ter bevordering van de verkoop van hybride cv-ketels. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor bedrijven van 0,3 mld euro in 2025 en 0,5 mld euro structureel. (CU_263)
- De ChristenUnie implementeert een aantal landbouwmaatregelen die kosten voor de sector opleveren. Het gaat onder andere om de kosten van grondgebondenheid, de meerprijs die betaald moet worden voor dier- en fosfaatrechten als deze bij handel worden afgeroomd, de kosten van verplichte mestverwerking en de kosten van stalaanpassingen. Dit leidt tot een niet-EMU-relevante lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld euro in 2025 en 0,3 mld euro structureel. (CU_259_a, CU_259_b)
- De maatregelen van de ChristenUnie voor de industrie leiden tot kosten voor bedrijven in deze sector vanwege investeringen in CO₂-uitstootreductie. Dit is een niet-EMU-relevante lastenverzwaring van beperkte omvang in 2025 en van 0,1 mld euro structureel. (CU_264_a, CU_264_b)

- De ChristenUnie-voorstellen op het gebied van hernieuwbare energie leiden tot noodzakelijke additionele investeringen in energienetten, waarvan de kosten worden verwerkt in de nettarieven. In de kabinetsperiode worden deze kosten gedekt (CU_174). Dit is een structurele niet-EMU-relevante lastenverzwaring van 0,2 mld euro voor bedrijven en 0,2 mld euro voor gezinnen. (CU_256_a, CU_256_b)

Tabel A.14 Lastenmutaties ten opzichte van het basispad in 2025, ex ante, mld euro

(-) betekent lastenverlichting, (+) betekent lastenverzwaring.	2025
Inkomen en arbeid	-7,0
Invoeren verzilverbare basiskorting (lastenverlichting) (CU_101_b)	-41,8
Invoeren werkendenkorting (CU_181_a)	-16,7
Invoeren inkomensafhankelijke kop op verzilverbare basiskorting (lastenverlichting) (CU_102_b)	-8,8
Verlaging lage tarief tweeschijvenstelsel (CU_180)	-8,4
Invoeren korting ouderen op huishoudniveau (CU_182)	-3,8
Invoeren werkendenkorting extra bedrag minstverdienende partner (CU_181_b)	-1,1
Geleidelijke afschaffing eigenwoningforfait (CU_205_c)	-0,9
Verlagen Aof-premie kleine werkgevers (CU_184)	-0,5
Verlagen WW-premie vaste contracten (CU_185)	-0,5
Verlaging belastingvrije woon-werkvergoeding auto (accijnsderving gezinnen) (CU_234_b)	0,0
Afschaffen algemene heffingskorting (incl. doorwerking bijstand en AOW) (CU_187)	28,6
Afschaffen arbeidskorting (CU_188)	24,8
Afschaffen ouderenkorting (CU_190)	5,3
Aftoppingsgrens pensioenpremies naar 60.000 euro (CU_193_b, CU_193_c, CU_193_f)	3,1
Geleidelijke afschaffing hypotheekrenteaftrek (CU_205_b)	2,9
Geleidelijk fiscaliseren AOW-premie (CU_192)	2,5
Afschaffen overige aftrekposten zelfstandigen (CU_209_b)	2,3
Afschaffen inkomensafhankelijke combinatiekorting (CU_189)	1,7
Halveren mkb-winstvrijstelling (CU_209_a)	0,8
Verlagen aangrijpingspunt toptarief (CU_194)	0,7
Afschaffen doelmatigheidsmarge gebruikelijk loon (CU_197)	0,7
Afschaffen alleenstaandeouderenkorting (CU_191)	0,6
Verlagen belastingvrije woon-werkvergoeding auto (CU_234_a)	0,5
Afschaffen middelingsregeling (CU_199)	0,2
Afschaffen aftrekbaarheid eigen bijdrage leaseauto's (CU_200)	0,2
Collectiveren tweede ziektejaar kleine werkgevers (premies) (CU_106_b)	0,1
Verhogen toptarief in box 1 inkomstenbelasting (CU_186)	0,1
Verplichte AO-verzekering voor zelfstandigen (premies) (CU_105_a)	0,1
Beperken 30%-regeling tot WNT-norm (CU_195)	0,1
Afschaffen doorschuifregeling in box 2 (CU_198)	0,0
Afschaffen maximumpremiëgrens en verlagen premietarief inkomensafhankelijke bijdrage Zvw (CU_183_a, CU_183_b)	0,0

Vermogen en winst	8,0
Afschaffen verhuurderheffing in bestuurlijk akkoord voor woningbouw en -verduurzaming (CU_203)	-1,5
Afschaffen overdrachtsbelasting eigenaar-bewoners (CU_202)	-0,7
Verhogen heffingsvrij vermogen box 3 (CU_201)	-0,7
Invoeren extra schijf WBSO (CU_204_a)	-0,3
Invoeren ozb-gebruikersdeel (CU_206)	4,0
BIK afschaffen (CU_212)	2,0
Verhogen tarieven erf- en schenkbelasting (CU_207_a)	1,2
Verkorten eerste schijf vennootschapsbelasting (CU_210)	0,9
Eigen woning naar box 3 (CU_205_a)	0,7
Afschaffen vrijstelling dividendbelasting inkoop eigen aandelen (CU_216)	0,5
Invoering financiële transactiebelasting (CU_214_a, CU_214_b)	0,5
Aanscherpen earningsstrippingmaatregel (CU_215_b)	0,3
Progressief tarief box 3 (CU_233)	0,3
Verhoging tarief innovatiebox (CU_211)	0,3
Verlagen vrijstellingen erfbelasting (CU_207_b)	0,3
Aanscherping en uitbreiding CFC-regel in de vennootschapsbelasting (CU_215_a)	0,2
Afschaffen schenkingsvrijstelling eigen woning (CU_207_c)	0,1
Milieu	5,3
Verlaging mrb (CU_227_c, CU_227_d)	-3,0
Invoeren kilometerheffing (gedragseffect) (CU_227_e, CU_227_f)	-0,7
Invoeren vrachtwagenheffing (lastenverlichting bedrijven afschaffen eurovignet, verlagen mrb en gedragseffect accijns) (CU_172_b)	-0,3
Invoering congestieheffing (gedragseffect) (CU_228_c, CU_228_d)	-0,1
Invoeren kilometerheffing (CU_227_a, CU_227_b)	5,0
Invoeren vrachtwagenheffing (CU_172_a, CU_172_c)	1,4
Invoeren vleesbelasting (CU_252_a)	1,1
CO ₂ -heffing voor luchtvaartmaatschappijen (CU_219_a, CU_219_b, CU_219_c)	0,8
Verhogen tarieven en belastingvermindering energiebelasting (CU_218_a, CU_218_b)	0,7
Invoering congestieheffing (CU_228_a, CU_228_b)	0,3
Mrb-verhoging dieselauto's pre-RDE (CU_258_a, CU_258_b)	0,2
CO ₂ -heffing voor de industrie (CU_176_a)	0,0
Verlagen mobiliteitslasten EV (CU_227_h, CU_227_i)	0,0
Overig	3,0
Harmoniseren btw (CU_224_a, CU_224_b)	1,6
Verhogen tabaksaccijns (CU_220)	0,4
Belasting op suiker en vet (CU_223)	0,3
Quotum doelgroepbanen (5%) (CU_113)	0,2
Invoering digitale dienstenbelasting (CU_213)	0,2
Verhogen kansspelbelasting (CU_222)	0,2

Verhogen alcoholaccijns (CU_221)	0,1
Niet-EMU-relevant	0,8
Collectiviseren tweede ziektejaar kleine werkgevers (werkgeverslasten) (CU_106_c)	-0,1
Verplicht gebruik hernieuwbare brandstof (CU_235_a, CU_235_c)	0,5
Normeren hybride cv-ketels (CU_263)	0,3
Kosten voor de landbouwsector (CU_259_a, CU_259_b)	0,1
Kosten voor de industrie (CU_264_a, CU_264_b)	0,0
Kosten additionele elektriciteitsopwekking (CU_256_a, CU_256_b)	0,0